

Statens tilbud ved reindrifftsavtaleforhandlingene for avtaleåret 2021/2022

29. januar 2021

Innhold

1	INNLEDNING	6
2	GRUNNLAGET FOR FORHANDLINGENE	6
2.1	Innledning	6
2.2	Kravet fra Norske reindrifsamers landsforbund	7
2.2.1	Beskrivelse av kravet	7
2.2.2	Statens forhandlingsutvalgs vurdering av kravet	7
2.3	Sametingets innspill	8
2.4	Reindrifspolitikken	9
2.5	Stortingets behandling av reindrifsavtaleproposisjonen de siste årene	9
2.6	Granavolden-plattformen	11
2.7	Reindrifsavtalen som reindrifspolitisk virkemiddel	11
2.7.1	Om utviklingen av reindrifsavtalen	11
2.7.2	Inneværende reindrifsavtale – Reindrifsavtalen 2020/2021	12
3	STATUS OG UTVIKLING I REINDRIFTEN	13
3.1	Innledning	13
3.2	Beitekrisen i 2020	13
3.3	Koronapandemien og konsekvenser for reindrift	14
3.4	Grenseoverskridende reindrift	14
3.5	Chronic Wasting disease (CWD)	15
3.6	Totalregnskapet for reindrifsnæringen 2019	15
3.6.1	Innledning	15
3.6.2	Utvikling i resultatmålene	15
3.6.3	Totalregnskapet fordelt på reinbeiteområde	18
3.6.4	Siidaandelenes økonomi	19
3.7	Strukturen i reindriften	21
3.8	Reintallsutvikling	22
3.9	Slakteuttak	23

3.10	Markeds- og lagersituasjonen	24
3.11	Produktivitet	24
3.12	Prisutvikling	25
4	OMPRIORITERINGER I REINDRIFTSAVTALEN 2020/2021	26
4.1	Mindreforbruk i 2020	26
4.2	Utvikling av register for reinmerker	27
4.3	Veiledningsmaterieell for reindriftnæringen	27
4.4	Øvrig mindreforbruk	28
5	STATENS TILBUD TIL REINDRIFTSAVTALEN 2021/2022	28
5.1	Innledning	28
5.2	Norsk økonomi	29
5.3	Skatt og avgift	29
5.4	Statens forhandlingsutvalgs prioriteringer	30
5.4.1	Direkte og kostnadssenkende tilskudd	30
5.4.2	Tilleggsnæringer	30
5.4.3	Marked og markedsadgang	31
5.4.4	Ivaretagelse av reindriften arealer	31
5.4.5	Klimatilpasning og beredskap	32
5.4.6	Tiltak for å ivareta norske reinbeitedistrikt som blir berørt av manglende konvensjonen mellom Norge og Sverige.	32
5.5	Regelverk	33
5.5.1	Gjennomgang av rundskriv og utarbeidelse av veiledere til tilskuddsforskrifter	33
5.5.2	Gjennomgang av forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag	33
5.5.3	Tilskudd til kriseberedskap	33
5.6	Forslag til bevilgning over statsbudsjettet 2022	34
5.6.1	Ramme for Reindriftsavtalen 2021/2022	34
5.6.2	Priser	34
5.7	Utviklings- og investeringstiltak	35
5.7.1	Reindriften utviklingsfond (RUF)	35
5.7.2	Økonomisk ramme	36

5.7.3	Frie midler	36
5.7.4	Forskning og utvikling	37
5.7.5	Konfliktforebyggende tiltak	37
5.7.6	Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	37
5.7.7	Fagbrevordningen	38
5.7.8	Markedstiltak	39
5.7.9	Pramming	39
5.7.10	Ut på vidda - Lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindriften	40
5.7.11	Oppfølging og kontroll av optisk lengdemåling av rein	40
5.7.12	Kriseberedskapsfond	41
5.7.13	Frakttilskudd	41
5.7.14	Rapportering av slaktet rein	42
5.7.15	HMS- tjeneste i reindriften	42
5.7.16	Pilotprosjekt helsetjeneste rein	42
5.7.17	Arealbrukskart	42
5.7.18	Tilskudd til utgifter ved føring og flytting som følge av manglende konvensjon om reinbeite mellom Norge og Sverige	43
5.7.19	Tiltak for å legge til rette for at norsk reindrift har tilgang til sine tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige	43
5.8	Utredninger	43
5.8.1	Arbeidstidsundersøkelse	43
5.8.2	Tiltak som sikrer generasjonsoverganger	44
5.9	Kostnadssenkende og direkte tilskudd	44
5.9.1	Økonomisk ramme	44
5.9.2	Distriktstilskudd	44
5.9.3	Produksjonspremie	45
5.9.4	Kalveslakttilskudd	45
5.9.5	Særskilt driftstilskudd til ungdom	45
5.9.6	Etableringstilskudd	46
5.9.7	Ektefelle/samboertillegg	46
5.9.8	Særskilt driftstilskudd til kvinner	46
5.10	Velferdsordninger	46
5.10.1	Tidligpensjonsordning	46
5.10.2	Avløsning ved svangerskap og fødsel	47

5.10.3	Øvrige velferdsordninger	47
5.11	Organisasjonstilskudd	47
6	FORDELING AV TILBUDETS RAMME	48
7	OMTALE AV FORHOLD UTENFOR REINDRIFTSAVTALEFORHANDLINGENE	49

1 Innledning

Statens forhandlingsutvalg viser til krav fra Norske reindriftsamers landsforbund (NRL) til forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2021/2022, overlevert til staten 7. januar 2021. Statens forhandlingsutvalg legger med dette fram statens tilbud og tilsvar til Norske reindriftsamers landsforbunds krav. Tilbudet legges fram som et grunnlag for videre forhandlinger.

Årets forhandlinger gjelder budsjettåret 2022. Bevilgningene innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop. 1 S (2021-2022) for Landbruks- og matdepartementet (LMD). Stortingsproposisjonen om reindrifftsavtalen fremmes som tidligere for behandling i vårsesjonen. Proposisjonen vil i utgangspunktet ikke inneholde forslag til budsjettvedtak utover omdisponeringer mellom poster for 2021. Imidlertid forutsettes det at Stortinget ved sin behandling av proposisjonen gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindrifftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2022.

Kapittel 2 gir en oversikt over grunnlaget for forhandlingene. Dette omfatter Hovedavtalen for reindriften, Norske reindriftsamers landsforbunds krav, Sametingets innspill, og reindriftpolitikken. I kapittel 3 gis det en oversikt over status og utvikling i reindriften. I kapittel 4 gis det en oversikt over inneværende avtale. Kapittel 5 er statens tilbud til Reindrifftsavtalen 2021/2022, og kapittel 6 gir en oversikt over fordelingen av tilbudets ramme. I kapittel 7 omtales forhold utenfor reindrifftsavtalens ramme.

Statens forhandlingsutvalg viser også til Sametingets innspill til reindrifftsforhandlingene, og til møte mellom Sametingsråd Silje Karine Muotka og statssekretær Widar Skogan den 7. desember 2020.

2 Grunnlaget for forhandlingene

2.1 Innledning

Reindrifftsavtaleforhandlingene gjennomføres etter de bestemmelser som er gitt i Hovedavtalen for reindriften. Hovedavtalen ble inngått mellom staten ved Landbruksdepartementet og Norske reindriftsamers landsforbund 26. februar 1993. I henhold til § 2 i avtalen skal Landbruks- og matdepartementet og Norske reindriftsamers landsforbund føre forhandlinger om en løpende reindrifftsavtale med tiltak som tar sikte på en utvikling av reindriftnæringen i samsvar med de til enhver tid vedtatte mål og retningslinjer for reindriftpolitikken.

Partene fører forhandlinger om reindrifftsavtalen hvert år. Perioden for de årlige avtalene løper fra 1. juli til 30. juni. Forhandlingene skal ta utgangspunkt i en felles forståelse av næringens økonomiske situasjon. Som grunnlag for dette, utarbeider Økonomisk utvalg for reindriften et totalregnskap for reindriften. Hovedavtalen har åpnet for at partene kan kreve forhandlinger også om andre forhold utenom de økonomiske virkemidlene. Dette er faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for utvikling av næringen mot de mål som er fastsatt for reindriftpolitikken. Denne åpningen innebærer ikke at reindriftnæringen, representert ved Norske reindriftsamers landsforbund, kan fremme ethvert faglig krav i forbindelse med reindrifftsavtaleforhandlingene. Imidlertid kan Norske reindriftsamers landsforbund løfte frem problemstillinger gjennom forhandlingene, og Landbruks- og matdepartementet kan bidra til at Norske reindriftsamers landsforbund får tatt opp saken med rette fagdepartement.

I henhold til hovedavtalen skal forhandlingene være slutført innen 1. mars.

Ved brudd i forhandlingene fremmer staten, i henhold til Hovedavtalen, på eget grunnlag overfor Stortinget forslag om de tiltak og økonomiske rammer som skal gjelde for kommende avtaleperiode.

2.2 Kravet fra Norske reindriftsamers landsforbund

2.2.1 Beskrivelse av kravet

Den 7. januar 2021 overleverte Norske reindriftsamers landsforbund sitt krav til forhandlingene om Reindriftsavtalen 2021/2022. Overlevering av kravet ble gjort i et videomøte. Kravet har en økonomisk ramme på 211,85 mill. kroner.

Norske reindriftsamers landsforbund vil for avtaleåret 2021-2022 prioritere følgende tiltak:

- Styrke distriktenes ressurser i arbeidet med arealsaker og lovpålagte oppgaver, og sikring av beitearealene.
- Kompensasjon for følgeskader av beitekrisen 2020.
- Opprette klimatilskudd for reindriften.
- Øke de direkte tilskuddene.
- Øke de frie midlene i Reindriftens utviklingsfond.

Den største økningen i kravet er på de direkte og kostnadsenkende tilskuddene. Endringene her omfatter en ny ordning for tilskudd til slakt av simler, tilskudd til klimatiltak, kompensasjon for følgeskader av beitekrisen, og en økning av eksisterende ordninger.

Norske reindriftsamers landsforbund foreslår å øke de frie midlene i Reindriftens utviklingsfond, og foreslår også nye formål disse midlene kan benyttes til. I tillegg foreslås det endringer i en del av de eksisterende ordningene under Reindriftens utviklingsfond.

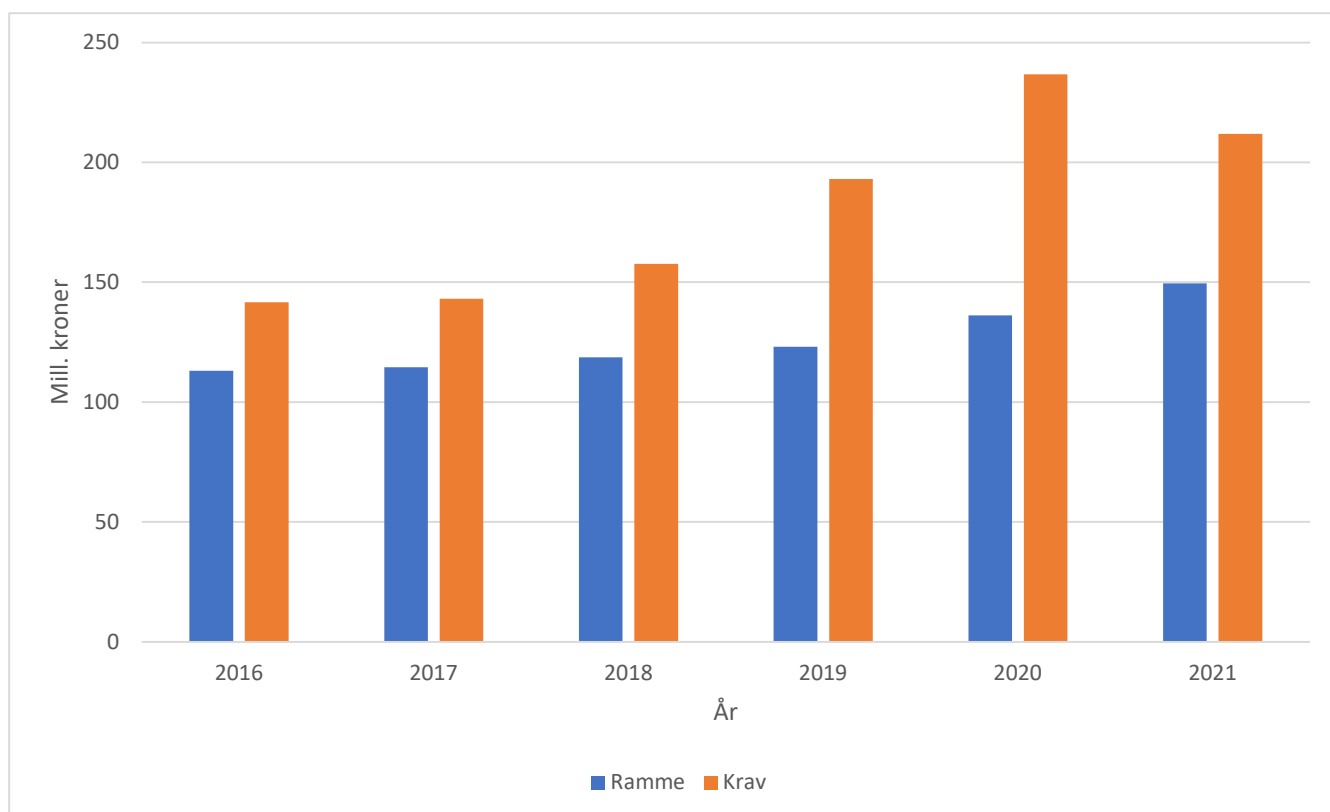
Norske reindriftsamers landsforbund foreslår også nye ordninger under Reindriftens utviklingsfond. De største er opprettelse av en helsetjeneste for rein og opprettelse av stillinger for plankonsulenter i hvert reinbeiteområde som skal bistå reindriften i arealsaker.

Norske reindriftsamers landsforbund foreslår ingen økning i velferdsordningene, men vil utvide ordningen for avløser ved svangerskap/fødsel til å gjelde adopsjon og en utvidelse ved flerfødsler. Norske reindriftsamers landsforbund ønsker også at det skal etableres en arbeidsgruppe som skal gå gjennom tidligpensjonsordningen.

Norske reindriftsamers landsforbund foreslår videre en økning i organisasjonstilskuddet. Kravet omfatter også forhold som ligger utenfor reindriftsavtalens ramme.

2.2.2 Statens forhandlingsutvalgs vurdering av kravet

Norske reindriftsamers landsforbunds krav innebærer en økning på 62,35 mill. kroner i forhold til gjeldende avtale på 149,5 mill. kroner. Dette utgjør en økning på om lag 41,7 pst. Figur 2.1 viser forholdet mellom krav og ramme de seks siste årene.

Figur 2.1 Forholdet mellom gjeldende ramme og krav 2016 – 2021 (mill. kroner)

Kravet for Reindrifftsavtalen 2021/2022 er omfattende også i år, både økonomisk ramme og i innhold. Det kreves etablering av en del nye tilskuddsordninger. Samtidig kreves det gjeninnføring av ordninger som er blitt avvirket de siste årene.

Statens forhandlingsutvalg mener den økonomiske rammen for Norske reindrifftsamers landsforbunds krav ikke synliggjør den totale kostnaden av tiltakene i kravet. Dette gjelder innenfor de direkte tilskuddene, velferdsordningene og ordninger over Reindriffts utviklingsfond.

Statens forhandlingsutvalg har prioritert å omtale de kravene som er direkte relevante for avtalen, og problemstillinger som man i dag har forutsetninger for å drøfte under avtaleforhandlingene.

2.3 Sametingets innspill

Sametinget er observatør på statens side, og kommer hvert år med et innspill til forhandlingene. Innspillet er behandlet av Sametingets plenum.

Sametinget ber avtalepartene prioritere ulike tiltak som sikrer økonomisk utvikling i reindrifften, både gjennom tiltak som kan øke inntjeningen per rein, og utvidelse av eksisterende tilskuddsordninger.

Sametinget ber om også om tiltak sikrer den kulturelle bærekraften i næringen, herunder prioritere tilskudd som bidrar til tradisjonell kunnskapsoverføring og sikrer tradisjonell driftsform.

Videre har Sametinget innspill knyttet til reindriffts arealer, og ber om at distriktene settes bedre i stand til å ivareta reindriffts interesser. Sametinget peker på behovet for øke kriseberedskapsfondet, opprette et klimatilpasningsfond og tilskudd til dyretransport.

Sametinget ønsker en evaluering av tidligpensjonsordningen og tilskudd til tilpasninger for funksjonshemmede ved reingjerder.

Sametinget ber om at det gjennomføres økonomiske støttetiltak som oppfølging av beitekrisen for å kompensere for inntektstap, ekstraordinære utgifter og lav kalvetilgang.

Der hvor Sametingets prioriteringer er i samsvar med statens tilbud er dette synliggjort i tilbudet.

2.4 Reindriftspolitikken

Grunnlaget for reindriftspolitikken er Meld. St. nr. 32 (2016-2017) *Reindrift. Lang tradisjon – unike muligheter* og Stortingets behandling av denne. I tillegg behandler Stortinget reindriftspolitikken to ganger i året; ved den årlige reindrifftsavtaleproposisjonen og ved behandlingen av det årlige statsbudsjettet. Ved Stortingets behandling har det de siste årene vært bred politisk enighet om den dreining man har hatt i virkemidlene de senere årene, med vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for dem som har reindrift som hovedvirksomhet.

Økologisk bærekraftig drift og økt produksjon danner grunnlaget for en økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift, og for de unike mulighetene i reindriften. Et viktig element i reindriftspolitikken er strategier og tiltak som gjør at næringen bedre skal kunne utnytte sitt potensiale. Reindriftens inntekter må i størst mulig grad skapes ved å selge etterspurte produkter og tjenester til markedet. Dette vil sikre grunnlaget for den unike næringen og kulturbæreren som reindriften er.

Hovedmålet om en bærekraftig reindrift er inndelt i tre delmål: økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft. Landbruks- og matdepartementet etablerte i 2019 en arbeidsgruppe med representanter for Norske reindriftsamers landsforbund, Sametinget og staten, som hadde som mandat å utarbeide kriterier for bærekraftsmålene i reindriftspolitikken. Arbeidsgruppen leverte sin rapport i desember 2020. Departementet har nå sendt arbeidsgruppens rapport på høring til Norske reindriftsamers landsforbund og Sametinget, og tar sikte på å ferdigstille kriterier og indikatorer slik at de kan presenteres for Stortinget gjennom statsbudsjettet for 2022.

Tilgang på nødvendige arealer er en sentral forutsetning for at reindriftsnæringen skal få økt sin produksjon og lønnsomhet. Departementene vil i første halvdel av 2021 ferdigstille en veileder om reindrift og plan- og bygningsloven, som skal bidra til å bygge opp kompetanse hos reinbeitedistriktene om plan- og bygningsloven, og kompetanse om reindrift og reindrifftsrettigheter hos fylkeskommuner og kommuner.

Stortinget vedtok i 2019 endringer i reindrifftsloven §§ 18 og 33, jf. Prop 90 L (2018- 2019). Landbruks- og matdepartementet vil sende på høring forskrift om at siidaandelens reintall blir tilgjengelig for utøverne i siidaandelen, i siidaen eller i reinbeitedistriktet og på hvilken måte dette skal skje. NIBIO har utarbeidet en rapport på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet om individmerking. Rapporten vil være et grunnlag for det videre arbeidet med gjennomføring av obligatorisk individmerking av rein.

2.5 Stortingets behandling av reindrifftsavtaleproposisjonen de siste årene

Stortingets behandling av de siste års avtaleproposisjoner viser at en samlet næringskomité i hovedsak har støttet opp om regjeringens reindriftspolitik. Videre at det er bred politisk

enighet i den dreining man har hatt i virkemidlene de senere årene, med vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for dem som har reindrift som hovedvirksomhet.

Nedenfor gis en oppsummering av næringskomiteens behandling av de fem siste reindrifftsavtaleproposisjonene.

Ved behandlingen av Reindrifftsavtalen 2016/2017, uttalte en samlet næringskomité blant annet følgende ved behandlingen av Prop. 77 S (2015-2016) *Reindrifftsavtalen 2016/2017, og endringer i statsbudsjettet 2016 m.m.*:

"Komiteen merker seg at man fortsetter linjen fra de tre siste års avtaler, og støtter dette. En fortsatt prioritering mot en økologisk bærekraftig reindrift innen rammene av dyrehelselovgivningen vil, som komiteen har påpekt i tidligere meldinger, være en absolutt forutsetning for også å oppnå reindrifftslovens mål om økonomisk og kulturell bærekraft.

Komiteen viser til at Stortingets målsetting er at politikken skal legge rammer for reindriften som en rasjonell markedsorientert næring, bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Komiteen støtter derfor at tilbudet la opp til å tilrettelegge for de utøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Økt slakteuttak, økt verdiskaping, økt satsing på kvalitet og dermed økt inntjening, er den beste garanti for ivaretagelse og videreutvikling av reindriften kulturarv.

Komiteen registrerer at forhandlingene om reinbeitekonvensjonen med Sverige drar ut. Det er viktigere at man ivaretar de norske interessene enn å skynde frem en avgjørelse. Komiteen registrerer at det er mange uavklarte arealspørsmål rundt reindriften, og imøteser derfor regjeringens arbeid med jordskifteretten og ny stortingsmelding."

En samlet næringskomité blant annet følgende ved behandlingen av Prop 138 S (2016-2017) *Endringer i statsbudsjettet 2017 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2017/2018 m.m.)*:

"Komiteen viser til at forhandlingene er gjennomført etter bestemmelser gitt i Hovedavtalen for reindriften fra 1993.

Komiteen mener at den fremforhandlede Reindrifftsavtalen for 2017/2018 gir grunnlag for økt inntjening og verdiskaping hos den enkelte reindrifftsutøver. "

Ved behandlingen av Reindrifftsavtalen 2018/2019 uttalte på ny en samlet næringskomité blant annet følgende ved behandlingen av Prop 92 S (2017-2018) *Endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2018/2019 m.m.)*:

"Komiteen merker seg at reindrifftsavtalen legger til rette for å utvikle reindriftnæringen som en rasjonell markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv, og ser det som positivt at tiltak som bygger opp under økologisk bærekraft, er særlig prioritert.

Komiteen er enig i at det også i denne reindrifftsavtalen prioriteres å støtte opp under dem som har fulgt opp vedtakene om reduksjon, mens de som ikke har fulgt gitte refusjonsvedtak, ikke har vært i posisjon til å få tilskudd"

Ved behandlingen av Reindrifftsavtalen 2019/2020, uttalte næringskomiteen seg slik i Innst. 415 S (2018-2019):

"Komiteen merker seg at reindrifftsavtalen viderefører arbeidet for å utvikle reindriftnæringen som en rasjonell, markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv, og påpeker viktigheten av at økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft er likestilt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig folkeparti, er enige i at tilskuddsordningene som styrker økt produksjon og omsetning, skal prioriteres, og at det legges til rette for de reieierne som har reindrift som hovednæring."

Ved behandlingen av inneværende avtale, Reindrifftsavtalen 2020/2021 støttet en samlet næringskomité regjeringens tilråding, jf. Innst. 345 S (2019-2020), og uttalte:

"K o m i t e e n merker seg at avtalen legger opp til å videreføre prioriteringen av de som har reindrift som hovednæring, og at de direkte tilskuddene til reindriften videreføres. Videre økes avsetningen og satsen for beregning av produksjonspremien. K o m i t e e n merker seg også at det slås fast i proposisjonen at avtalepartenes prioriteringer innebærer en styrking av næringens rammevilkår. Komiteen er kjent med at det er konstatert beitekrise i store deler av Reindriftnorge, og er derfor fornøyd med at kriseberedskapen er styrket i denne avtalen. Komiteen merker seg også at egenkapitalen i Reindriftnens utviklingsfond reduseres for å styrke kriseberedskapsfondet med 10 mill. kroner over gjeldende avtale (2019–2020). Disse midlene skal gå til innkjøp av fôr. K o m i t e e n merker seg at overvåkningsprogrammet for Finnmarksvidda viser at reinbeitene har hatt en positiv utvikling etter reintallsreduksjonen. Det er likevel slik at beitearealene i hovedsak er utnyttet maksimalt. K o m i t e e n er derfor enig med regjeringen i at reindriftnæringen må øke produksjon og lønnsomhet på andre måter enn gjennom økte dyretall. K o m i t e e n støtter at det ses på alternative virksomheter tilknyttet reindriften, som for eksempel reiseliv, lærings- og omsorgsbaserte tjenester, videreføring og lokalmat. Det er positivt at avtalepartene er enige om å videreføre og styrke de mulighetene reineierne har for å få tilskudd til utviklingsprosjekter for tilleggsnæringer, herunder lærings- og omsorgsbaserte tjenester. K o m i t e e n ser det som viktig å bedre mulighetene for ferie og fritid i reindriftnæringen. Det er derfor positivt at det er enighet mellom partene om å øke distriktstilskuddet, og at det kan gjøres en endring slik at distriktene kan dekke utgifter til avløser når reineierne skal ha ferie."

2.6 Granavolden-plattformen

Granavolden-plattformen viser til at den samiske reindriften er en viktig kulturbærer for det samiske folk. Grunnlaget for dette sikres gjennom en bærekraftig og dyrevelferdsmessig forsvarlig bruk av beiteområdene. Derfor vil regjeringen, i samarbeid med reindriftnæringen, legge til rette for en økologisk bærekraftig reindriftnæring. Næringen må fortsette markedsorienteringen.

Følgende tiltak er konkretisert i plattformen:

- Legge til rette for en økologisk bærekraftig reindriftnæring som gir grunnlag for økonomisk lønnsomhet og samisk kultur.
- Følge opp reindriftnmeldingen, blant annet gjennom endringer i reindriftnloven.
- Skjerpe kravene til offentliggjøring av reintall.
- Sanksjonere mot ny reintallsposisjonering for å hindre tilpasning på en måte som fortrenger aktører som har forholdt seg lojalt til tidligere fattede vedtak.
- Arbeide for å få på plass norsk-svensk reinbeitekonvensjon.
- Bekjempe dyresykdommen skrantesyke.
- Vurdere innretningen på tilskudd til reindrift med tanke på både å stimulere til næringsutvikling ved å belønne matproduksjon samtidig som man ivaretar kulturbaserte aspekter ved reindriften.

2.7 Reindriftnavtalen som reindriftnpolitisk virkemiddel

2.7.1 Om utviklingen av reindriftnavtalen

Reindriftnavtalen er, ved siden av reindriftnloven, det viktigste redskapet for å følge opp målene og retningslinjene i reindriftnpolitikken. I forhandlingene om reindriftnavtalen drøftes

de sentrale økonomiske spørsmål som knytter seg til utviklingen i næringen. Her fastsettes retningslinjene for bruken av de økonomiske virkemidlene – blant annet ut fra reindrifstlovens intensjon og bestemmelser, og ut fra de behov og utfordringer næringen til enhver tid står overfor.

Fra midten av 1970-tallet til midten av 1980-tallet var det en forholdsvis sterk vekst i overføringene over reindrifstavtalen. Disse overføringene ga reindrifstutøverne økt økonomisk trygghet og en mulighet til å videreutvikle reindriften som næring. Samtidig bidro overføringene til en utilsiktet virkning ved at reintallet økte, og da særlig reintallet i deler av Finnmark. På 1990-tallet sto reintallstilpasningen i Finnmark, men også reintalls- og inntektsfordelingen, sentralt når man drøftet innretningen av de økonomiske virkemidlene over reindrifstavtalen. Innretningen av de økonomiske virkemidlene viste seg etter hvert ikke å ha den ønskede effekt på reintallstilpasningen. Fra og med Reindrifstavtalen 2003/2004 ble derfor tilskuddsordningene lagt vesentlig om. Tilskuddene til siidaandeler og tamreinlag ble endret fra ordninger som i stor grad var faste beløp per siidaandel, til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Dette innebærer at mens ordningene tidligere var knyttet opp mot et minstekrav til produksjon (kg), er dagens ordninger knyttet til verdien av det som produseres (kr). Videre er det rettet oppmerksomhet mot tiltak som skal legge til rette for økt slaktning og omsetning av reinkjøtt, ved fortsatt å stimulere til reell markedsrettet produksjon og verdiskaping.

Siden den store omleggingen i tilskuddsordningene i Reindrifstavtalen 2003/2004 er hovedlinjene i tilskuddssystemet opprettholdt. Dette har bidratt til å skape stabilitet og forutsigbarhet om ordningene over reindrifstavtalen. Reindrifstloven av 2007 gjorde det mulig å knytte virkemidlene over reindrifstavtalen tettere sammen med de lovbaserte virkemidlene for å nå de fastsatte reindrifstpolitiske målene. Dette har vært særlig viktig i prosessen med reintallstilpasning, da siidaandeler som ikke har fulgt gitte reduksjonskrav ikke er/har vært tilskuddsberettiget. Videre er siidaandeler som bidrar til reintallsøkning utover fastsatt øvre reintall i en siida som hovedregel ikke tilskuddsberettiget. Reindrifstavtalen er dermed et viktig virkemiddel for å forhindre nye økninger av reintallet utover det som er økologisk bærekraftig i en siida.

2.7.2 Inneværende reindrifstavtale – Reindrifstavtalen 2020/2021

Inneværende reindrifstavtale har en ramme på 149,5 mill. kroner. Dette var en økning på 13,4 mill. kroner fra forrige avtale. Av denne rammen er 3,2 mill. kroner øremerket til tiltak for reineiere som er utestengt fra vinterbeiter i Sverige som følge av at en konvensjon om grenseoverskridende beite mellom Norge og Sverige ikke er på plass. Dette har tidligere vært finansiert utenfor avtalen, men er nå tatt inn i avtalen.

Avtalen legger opp til å videreføre prioriteringen av de som har reindrift som hovednæring. Avsetningen og satsen for beregning av produksjonspremien økes. Avtalepartenes prioriteringer innebærer en styrking av næringens rammevilkår.

Gjennom forhandlingene hadde avtalepartene stor oppmerksomhet om den pågående beitekrise i reindriften. Avtalepartene ble enige om å redusere egenkapitalen i Reindrifstens utviklingsfond for å styrke kriseberedskapsfondet med 10 mill. kroner over Reindrifstavtalen 2019/2020. I tillegg til dette ble det i 2020 bevilget 30 mill. kroner i ekstraordinære bevilgninger til innkjøp av fôr og uttransport av fôr.

Avtalen styrker kriseberedskapsfondet, for å sikre at fondet kan møte tilsvarende situasjoner også framover. Avtalen innebærer en økning av distriktstilskuddet, og en endring slik at distriktene kan dekke utgifter til avløser når reineierne skal ha ferie.

Avtalen viderefører de mulighetene reineierne har for å få tilskudd til utviklingsprosjekter for tilleggsnæringer, og lærings- og omsorgsbaserte tjenester styrkes. Avsetningen til Utviklingsprogrammet videreføres, med en føring om økt oppmerksomhet på utvikling av det reindriftsbaserte reiselivet på reindriftens premisser.

Reindriftsavtalen 2020/2021 er den syvende avtalen regjeringen Solberg har kommet til enighet med Norske reindriftsamers landsforbund om. Ved Stortingets behandling av Prop. 99 S (2019-2020) støttet næringskomiteen regjeringens tilråding, jf. Innst. 345 S (2019-2020).

3 Status og utvikling i reindriften

3.1 Innledning

I dette kapitlet blir det redegjort for status og utviklingstrekk i reindriften. Beitekrisen i reindriften preget 2020, samtidig som reindriften også fikk utfordringer som følge av koronapandemien. I dette kapitlet gjøres det rede for dette. Regjeringen prioriterer arbeidet med å redusere konsekvensene for norske reieiere av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige om grenseoverskridende reindrift. Deretter blir det gjort rede for utviklingstrekk knyttet til økonomi og marked, struktur i reindriften og reintall.

3.2 Beitekrisen i 2020

Vinteren og våren 2020 opplevde reindriften en svært omfattende beitekrise. 75 pst. av reindriften var rammet av denne krisen. I løpet av vinteren og våren 2020 ble det erklært beitekrise i de fleste distrikter i Troms og Finnmark og Nordland. I Trøndelag ble det ikke erklært beitekrise, men det var vanskelige beiteforhold i reinbeiteområdet Sør-Trøndelag/Hedmark. Våren kom svært sent og det lå gjennomgående mye snø langt ut i juni måned i de fleste reinbeiteområdene. Reinlagene i Sør-Norge hadde også krevende driftsforhold, og da særlig i april og mai.

Regjeringen iverksatte tiltak for å redusere konsekvensene av de vanskelige beiteforholdene. Beitekrisen var tema under forhandlingene om Reindriftsavtalen 2020/2021, og avtalepartene ble enige om å overføre 10 mill. kroner fra egenkapitalen til Reindriftens utviklingsfond til kriseberedskapsfondet. Midlene skulle dekke tilskudd til innkjøp av fôr. Fra april til juni vedtok Stortinget en bevilgning på 30 mill. kroner til kriseberedskapsfondet, slik at det totalt ble tilført 40 mill. kroner til kriseberedskapsfondet våren 2020. Det ble også åpnet for tilskudd til uttransport av fôr, og i Troms og Finnmark organiserte statsforvalteren transport av fôr med helikopter.

De ekstraordinære bevilgningene til innkjøp og uttransport av fôr reduserte tapene på vinterbeite. Krisen har imidlertid gitt konsekvenser for produksjon og for næringens økonomi. Kalvetilgangen er redusert i samtlige reinbeiteområder. Det var en betydelig reduksjon i slakteuttaket i 2020. Sammenlignet med 2019 var det en reduksjon på i underkant av 40 pst. Mange reindriftsfamilier opplever nå en betydelig økonomisk krise.

Det reduserte slakteuttaket vil gi et mindreforbruk på de produksjonsavhengige tilskuddsordningene i 2021. Avtalepartene ble 22. januar 2021 enige om ekstraordinære tiltak for å redusere de negative konsekvensene av beitekrisen. Dette omfatter et tilskudd på 30 000 kr til alle siidaandeler og reinlag som var tilskuddsberettiget i 2020, og at kalveslakte tilskudd for driftsåret 2020/2021 gis til alle dyr.

Det ekstraordinære tilskuddet dekkes innenfor rammen av Reindriftsavtalen 2020/2021.

Arbeidsgruppen som gjennomgikk håndteringen av beitekrisen pekte på at reineierne har hatt betydelig økte kostnader i 2020. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at Økonomisk utvalg ser på kostnadene i 2020 som en del av det ordinære arbeidet med Totalregnskapet for 2020.

3.3 Koronapandemien og konsekvenser for reindrift

Den pågående koronapandemien har hatt særlig innvirkning på reindriften i grensetraktene, og Landbruks- og matdepartementet har fått meldinger om at innføring av, og endringer i regelverk om smittevernstiltak og innreiserestriksjoner har skapt usikkerhet i reindriftnæringen.

Landbruks- og matdepartementet har hatt tett dialog med statsforvalteren for å sikre at reindriftnæringen har fått god informasjon om de til enhver tid gjeldende smittevernstiltak. Det er videre iverksatt tiltak for å redusere konsekvensene smittevernstiltak får for reindriftnæringen, herunder unntak fra karanteneplikten og innreiseforbud for aktive reindriftnæringene i grenseområdene.

3.4 Grenseoverskridende reindrift

Siden 1972-konvensjonen opphørte å gjelde i 2005, har det ikke foreligget noen konvensjon om grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige. Det framforhandlede forslaget fra 2009 har vært gjenstand for høringer i begge land og drøftinger mellom landene, uten at man har fått avklart ulike spørsmål som er reist. På svensk side har det vært foretatt omfattende utredninger av juridiske og økonomiske spørsmål. Det ble i 2017 meddelt fra svensk side at konvensjonsforslaget ikke kunne ratifiseres i sin nåværende form, og at forhandlinger burde gjenopptas med siktemål å få nødvendige justeringer i konvensjonen. Dette ble avvist fra norsk side.

Dagens situasjon med manglende konvensjon gir norsk reindrift utfordringer i den daglige driften. Noen reinbeitedistrikt opplever i praksis å bli stengt ute fra tidligere beiteområder i Sverige, samtidig som de opplever ulovlig beiting fra svensk reindrift på norske områder. I de områdene som har etablert samarbeidsavtaler mellom norsk og svensk reindrift, gir fravær av en konvensjon manglende regler for et grenseoverskridende samarbeid. Ulike forvaltningssystemer mellom de to land er også lite tilfredsstillende for et slikt samarbeid, og dette går i praksis ut over norske reindriftnæringene.

Det er nødvendig med tiltak både for å bedre forholdene for norsk reindrift, samtidig som det er behov for en effektiv og økologisk bærekraftig forvaltning av den reindriften som foregår fra svenske samebyer på norsk område. Høsten 2020 har derfor Landbruks- og matdepartementet iverksatt tiltak som bidrar til at svensk reindrift i Norge utøves i tråd med norsk lov, og som på den måten i større grad sikrer den norske reindriften tilfredsstillende og forutsigbare driftsvilkår.

I tillegg til en tettere oppfølging av svensk reindrift i Norge, ser norske myndigheter at det er hensiktsmessig å gjenoppta dialogen med svenske myndigheter. Det ble 2. desember 2020 avholdt et digitalt møte mellom embetsverkene i Landbruks- og matdepartementet og det svenske Näringsdepartementet. Formålet for møtet var å gjenoppta dialogen om den grenseoverskridende reindriften. I møtet var det viktig å få fram hvilke utfordringer en manglende felles regulering gir, og drøfte muligheter for veien videre for å legge til rette for en velordnet reindrift.

3.5 Chronic Wasting disease (CWD)

Chronic Wasting disease (CWD) er en av de mest alvorlige sykdommene hos dyr vi noen gang har hatt i Norge. Det ble sist høst påvist klassisk CWD hos en villreinbukk felt under jakt på Hardangervidda i Vinje kommune. Dette er det første positive funnet utenfor Nordfjella. Det er siden første funn av CWD på reinsdyr i Nordfjella i april 2016, gjort en stor jobb for å kartlegge og bekjempe forekomsten av sykdommen. Det er av avgjørende viktighet at reindriften følger opp de smittereduserende tiltakene som er iverksatt for å forhindre at sykdommen etablerer seg i en tamrein flokk.

Den 26. januar 2021 presenterte Vitenskapskomiteen for mattrygghet sin oppdaterte kunnskap om sykdommen og risikofaktorer for spredning. Vitenskapskomiteen påpekte blant annet viktigheten av å ta ut gamle bukker for å redusere risikoen for smitte.

For å senke alderen på produksjonsflokkene og for å redusere risikoen for sykdommer i reindriften har Norske reindriftsamers landsforbund krav om innføring av et eget tilskudd for slakt av simler. Dersom en ordning med simletilskudd skal bidra til å senke alderen på produksjonsflokkene samt bidra som et smittereduserende tiltak mot CWD, bør det etter Statens forhandlingsutvalgs vurdering være simler og bukk over en viss alder som utløser tilskuddet. Statens forhandlingsutvalg er åpen for å drøfte muligheter og løsninger for innføring av et tilskudd for uttak av eldre bukk og simler under de kommende forhandlingene.

Vitenskapskomiteen trekker også frem viktigheten av å hindre kontakt mellom villrein og tamrein og mellom ulike tamrein flokker. Videre at det gjennomføres tidlig slakting og at tettheten mellom dyr reduseres. I tillegg er det viktig at man fortsetter kontroll også av tamrein flokkene.

Vitenskapskomiteen trekker også frem studier som viser at det er genetisk variasjon mellom tamrein og villrein, og at villrein er mer mottakelig for CWD enn tamrein. Statens forhandlingsutvalg finner dette interessant, både med tanke på bekjempelsen av CWD og innretningen av smittereduserende tiltak.

3.6 Totalregnskapet for reindriftsnæringen 2019

3.6.1 Innledning

Økonomisk utvalg for reindriften er oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet og Norske reindriftsamers landsforbund, og legger hvert år fram et årlig totalregnskap for næringen. Totalregnskapet utgjør det økonomiske grunnlagsmaterialet for forhandlingene om reindriftsavtalen. Regnskapet gir en oversikt over verdiene som er skapt i næringen samlet sett ved utnyttelse av produksjonsfaktorene arbeid og kapital, og viser samlede inntekter, kostnader og resultat for hele reindriftsnæringen.

3.6.2 Utvikling i resultatmålene

Totalregnskapet viser en økning i resultatmålene fra 2018 til 2019. Vederlag til arbeid og egenkapital øker fra 151,3 mill. kroner i 2018 til 160,8 mill. kroner i 2019 (+ 9,4 mill. kroner). Målt per årsverk øker vederlag til arbeid og egenkapital fra 169 443 kroner i 2018 til 173 045 kroner i 2019, og målt per siidaandel øker vederlag til arbeid og egenkapital fra 270 684 kroner i 2018 til 287 070 kroner i 2019.

Sum produksjonsbaserte inntekter reduseres fra 190,5 mill. kroner i 2018 til 176,0 mill. kroner i 2019 (-14,5 mill. kroner). Det er en økning i kjøttinntektene på 24,1 mill. kroner, og den totale livdyrverdien reduseres med 28,2 mill. kroner. Postene *andre produksjonsbaserte inntekter* reduseres med 7,8 mill. kroner fra 2018, og posten *binæringsinntekter* reduseres med 4,7 mill. kroner. Posten bonus øker med 2,0 mill. kroner fra 2018 til 2019.

Sum statstilskudd økes fra 92,5 mill. kroner i 2018 til 106,0 mill. kroner i 2019 (+ 13,6 mill. kroner). Økningen kan i stor grad knyttes til posten kalveslakttilskudd (+ 7,4 mill. kroner). Posten *andre tilskudd* øker med 1,1 mill. kroner og posten tiltak mot radioaktivitet reduseres til 0 kroner i forhold til 2018. De øvrige tilskuddene har kun små endringer.

Erstatningene for tap av rein reduseres fra 91,7 mill. kroner i 2018 til 83,7 mill. kroner i 2019 (-7,9 mill. kroner), og erstatningene for arealinngrep reduseres fra 12,3 mill. kroner til 4,4 mill. kroner (- 7,9 mill. kroner).

Totalt sett gir dette en nedgang i de samlede inntektene fra 387,0 mill. kroner i 2018 til 370,0 mill. kroner i 2019 (-16,9 mill. kroner).

Siidaandelens kostnader reduseres fra 175,9 mill. kroner i 2018 til 150,3 mill. kroner i 2019 (- 25,6 mill. kroner) og felleskostnadene reduseres fra 39,8 mill. kroner i 2018 til 36,5 mill. kroner i 2019 (- 3,3 mill. kroner). Tamreinlagenes kostnader øker fra 8,8 mill. kroner i 2018 til 12,4 mill. kroner i 2019 (+ 3,6 mill. kroner).

I sum gir dette en reduksjon av de totale kostnadene fra 224,5 mill. kroner i 2018 til 199,2 mill. kroner i 2019 (-25,3 mill. kroner).

Tabell 3.1 Sammendrag av totalregnskapet 2016-2019 (1000 kroner)

Regnskapsposter	2016	2017	2018	2019
Produksjonsbaserte inntekter:	173 076	156 702	190 543	176 009
Kjøtt og biprodukter	146 398	113 989	122 767	146 898
Bonus		8 187	3 988	6 029
Endring i livdyrverdien	-12 660	-6 609	12 879	-15 327
Binæringsinntekter	10 510	13 516	13 776	9 097
Andre	28 828	27 620	37 132	29 312
Statstilskudd:	103 915	107 205	92 461	106 025
Direkte tilskudd	81 502	86 154	69 841	83 946
Andre tilskudd	13 141	10 426	12 107	13 167
Ekstraordinære tilskudd	1 090	950	342	20
Tilskudd til binæringer	768	700	481	105
Verdiskapningsprogram	1014	793	281	365
Tiltak mot radioaktivitet	-	-	909	-
Konfl.demp. tiltak rovvilt	6 400	8 183	8 501	8 422
Erstatninger:	68 193	75 062	104 006	88 050
Tap av rein	61 783	68 501	91 667	83 671
Arealinngrep	6 411	6 561	12 339	4 379
Sum inntekter:	345 184	338 969	387 010	370 085
Kostnader:				
Siidaandelenes kostnader	203 845	171 965	175 924	150 323
Felleskostnader	32 083	35 419	39 821	36 476
Kostnader i tamreinlag	10 747	8 100	8 750	12 376
Sum kostnader:	246 675	215 484	224 495	199 175
Vederlag for arbeid og kapital	98 509	123 486	162 514	170 910
Renter på lånt kapital	11 324	11 583	11 202	10 150
Vederlag for arbeid og egenkapital				
Totalt (1.000 kr)	87 185	111 903	151 312	160 760
Per årsverk(kr)	95 221	119 172	169 443	173 046
Per siidaandel (kr)	151 442	192 273	270 684	287 071
Sum årsverk	916	939	893	929
Ant.siidaandeler¹	576	582	559	560

Kilde: Totalregnskapet for reindriftsnæringen

¹ Antall årsverk for reindrift i reinlagene (39 i 2016, 41 i 2017, 20 i 2018 og 23 i 2019) er lagt til antall siidaandeler i samisk reindrift.

3.6.3 Totalregnskapet fordelt på reinbeiteområde

Tabell 3.2 viser totalregnskapet for 2019 fordelt etter reinbeiteområder. Det fremgår av tabellen at det er klare forskjeller i resultatene mellom reinbeiteområdene. Vederlag for arbeid og egenkapital for tamreinlagene, som ligger høyest, utgjør 475 691 kroner per årsverk. For Vest-Finnmark, som ligger lavest, utgjør det 119 638 kroner per årsverk.

Endringene fra 2018 til 2019 i totalregnskapets hovedposter for reinbeiteområdene er som følger:

Øst-Finnmark: Vederlag til arbeid og egenkapital øker med om lag 4,6 mill. kroner sammenlignet med 2018. De produksjonsbaserte inntektene reduseres med 8,4 mill. kroner. Statstilskuddene økes med 12,2 mill. kroner. De totale erstatningene reduseres med 10,1 mill. kroner. Totalt reduseres inntektene med 6,3 mill. kroner, og kostnadene reduseres med 10,5 mill. kroner. Antall siidaandeler er uendret på 166.

Vest-Finnmark: Vederlag til arbeid og egenkapital øker med 4,9 mill. kroner sammenlignet med 2018. De produksjonsbaserte inntektene reduseres med 0,1 mill. kroner. Statstilskudd reduseres med 1,1 mill. kroner, og erstatninger reduseres med 6,8 mill. kroner. Samlet gjør dette at de totale inntektene reduseres med 8,0 mill. kroner. Kostnadene reduseres med om lag 12,3 mill. kroner. Antall siidaandeler er uendret på 211.

Troms: Vederlag til arbeid og egenkapital reduseres med 1,6 mill. kroner sammenlignet med 2018. De produksjonsbaserte inntektene reduseres med 4,2 mill. kroner. Statstilskudd og erstatninger øker med til sammen 0,8 mill. kroner. Kostnadene reduseres med 1,7 mill. kroner. Antall siidaandeler er uendret på 51.

Nordland: Vederlag til arbeid og egenkapital øker med 6,6 mill. kroner sammenlignet med 2018. De produksjonsbaserte inntektene reduseres med 0,4 mill. kroner. Statstilskudd økes med 1,5 mill. kroner, og erstatninger reduseres med 0,3 mill. kroner. Kostnadene reduseres med 5,9 mill. kroner. Antall siidaandeler reduseres med 2.

Nord-Trøndelag: Vederlaget til arbeid og egenkapital reduseres med 1,6 mill. kroner sammenlignet med 2018. De produksjonsbaserte inntektene reduseres med 1,7 mill. kroner. Statstilskuddene er redusert med 0,7 mill. fra 2018, og erstatningene øker med 1,1 mill. kroner. Området har redusert sine kostnader med 0,5 mill. kroner. Antall siidaandeler er uendret på 39.

Sør-Trøndelag/Hedmark: Vederlag til arbeid og egenkapital reduseres med 1,6 mill. kroner sammenlignet med 2018. De produksjonsbaserte inntektene og erstatningene reduseres med til sammen 2,0 mill. kroner, mens statstilskuddene øker med 1,5 mill. kroner. Kostnadene øker med 1,0 mill. kroner. Antall siidaandeler er uendret på 30.

Tamreinlag: Vederlaget til arbeid og egenkapital reduseres med 2,0 mill. kroner sammenlignet med 2018. De produksjonsbaserte inntektene øker med 2,7 mill. kroner. Statstilskudd reduseres med 0,7 mill. kroner og erstatninger reduseres med 0,3 mill. kroner. Kostnadene øker med 3,6 mill. kroner.

Tabell 3.2 Totalregnskapet for 2019 fordelt etter reinbeiteområde (i 1000 kr.)

Reinbeite- område	Øst- Finmark	Vest- Finnm.	Troms	Nordland	Nord- Tr.lag	Sør-Tr./ Hedm.	Tamr.- lagene
Produksjonsbaserte inntekter:	53 269	48 550	12 779	12 354	13 649	16 628	18 781
Kjøtt og biprodukter	47 797	39 140	6 768	6 266	7 488	18 584	20 855
Bonus	4 122	1 872	35	-	-	-	-
Endring i livdyrverdien	- 7 269	- 168	559	- 304	188	- 6 213	- 1 739
Binæringsinntekter	3 284	2 170	1 117	631	173	1 722	-
Andre	5 334	5 536	4 301	5 806	5 800	2 535	-
Statstilskudd:	33 451	34 788	7 480	10 005	7 003	8 645	4 654
Ordinære tilskudd	30 601	26 073	4 334	4 383	5 927	8 048	4 579
Andre tilskudd	2 096	6 179	1 862	2 422	608	-	-
Ekstraordinære tilskudd	-	20	-	-	-	-	-
Tilskudd til binæringer	-	105	-	-	-	-	-
Utviklingsprogrammet	63	70	-	32	-	200	-
Tiltak mot radioaktivitet	-	-	-	-	-	-	-
Konfl.demp. tiltak rovvilt	691	2 341	1 283	3 167	468	397	75
Erstatninger:	15 372	22 825	13 508	19 882	11 339	4 701	422
Tap av rein	13 504	21 905	13 307	19 882	10 758	3 892	422
Arealinngrep	1 868	920	201	-	581	809	-
Sum inntekter	102 092	106 163	33 767	42 241	31 991	29 974	23 856
Kostnader:							
Siidaandelens kostnader	45 911	47 382	13 110	22 162	11 767	9 991	-
Felleskostnader	7 250	11 571	5 541	6 175	2 999	2 940	-
Kostnader i tamreinlag	-	-	-	-	-	-	12 376
Sum kostnader	53 161	58 953	18 651	28 337	14 766	12 931	12 376
Vederlag for arbeid og kapital	48 931	47 210	15 116	13 904	17 225	17 043	11 480
Renter på lånt kapital	2 834	3 542	989	955	688	602	539
Vederlag for arbeid og egenkapital							
Totalt (1.000 kr)	46 097	43 668	14 127	12 949	16 537	16 441	10 941
Per årsverk(kr)	156 791	119 638	176 590	193 266	330 740	328 827	475 691
Per siidaandel (kr)	277 690	206 957	277 004	323 720	424 026	548 044	-
Sum årsverk	294	365	80	67	50	50	23
Ant.siidaandeler	166	211	51	40	39	30	-

Kilde: Totalregnskapet for reindriftsnæringen

3.6.4 Siidaandelens økonomi

Gjennomsnittlige nøkkeltall per siidaandel og per rein i de ulike reinbeiteområdene er presentert i tabell 3.3. Øst-Finmark reinbeiteområde er fordelt i Karasjok og Polmak/Varanger reinsogn. Tabellen viser at det er store variasjoner mellom områdene. Det er også variasjoner innad i områdene. Eksempelvis varierer kjøttinntektene, inkludert bonus per siidaandel, mellom 619 469 i Sør-Trøndelag/Hedmark til 133 383 i Troms. Gjennomsnittlige kjøttinntekter per rein varierer mellom 453 kroner per rein i Nordland, og 1 349 kroner per rein i Sør-Trøndelag/Hedmark. Det er også betydelige variasjoner i gjennomsnittlig statstilskudd mellom reinbeiteområdene. Dersom inntektsoverføringene relateres til reintall, er overføringene i 2019 størst i Nordland med 724 kroner per rein og lavest i Karasjok med 404 kroner per rein. Inntektsoverføringene per siidaandel er høyest i Polmak/Varanger med 342 518 kroner og lavest i Troms med 146 662 kroner.

De totale kostnadene per siidaandel varierer også betydelig mellom områdene. Tilsvarende varierer de totale kostnader per rein. Nordland har det høyeste kostnadsnivået sett i forhold til reintallet med 2 051 kroner per rein, mens Karasjok har de laveste kostnadene per rein med

633 kroner. Variasjonen i kostnadene per rein har sammenheng med driftsstrukturen og størrelsen på driftsgruppene i de ulike områder.

Tabell 3.3 viser at vederlag til arbeid og egenkapital per siidaandel i 2019 varierer mellom 548 044 kroner i Sør-Trøndelag/Hedmark og 206 957 kroner i Vest-Finnmark. Når det gjelder vederlag for arbeid og egenkapital per rein, varierer det fra 1 194 kroner i Sør-Trøndelag/Hedmark og 555 kroner i Vest-Finnmark. Tabell 3.3 viser at vederlag for arbeid og egenkapital per siidaandel totalt i 2019 øker sammenlignet med 2018.

Reintall per siidaandel varierer mellom 556 rein i Polmak/Varanger og 239 rein i Troms.

Mange reindriftsfamilier henter betydelige deler av sin inntekt utenfor reindriftsnæringen. Det er i all hovedsak kvinner som står for denne inntekten. Gjennomsnittlig inntekt utenfor reindriften per siidaandel varierte i 2019 fra 382 000 kroner i Polmak/Varanger til 234 000 kroner i Nordland.

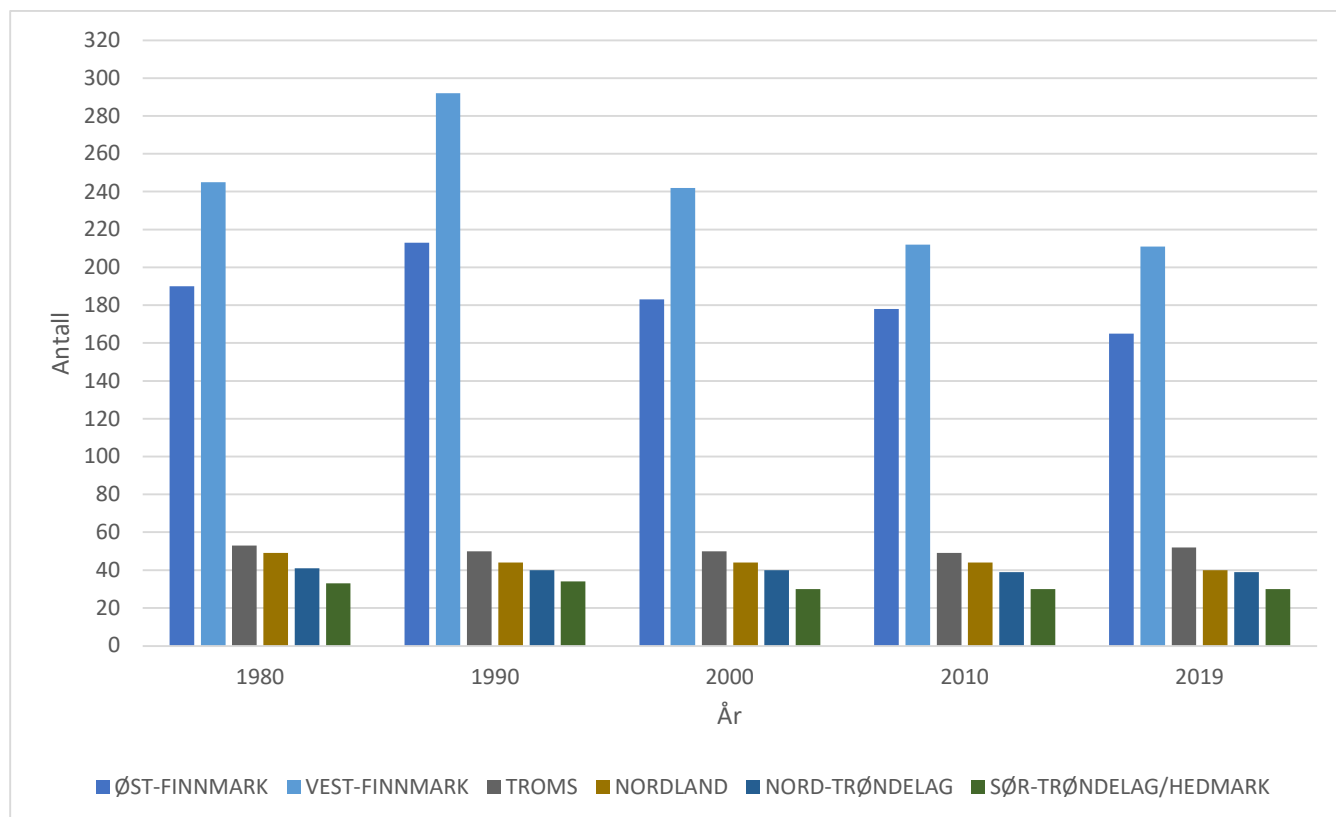
Tabell 3.3 Gjennomsnittlige nøkkeltall per siidaandel og per rein for reinbeiteområdene i 2019 (kr)

	Polmak/ Varanger	Karasjok	Vest-Finnm	Troms	Nordl.	Nord-Tr.lag	Sør-Tr.lag/ Hedmark
Kjøttinntekter inkl. bonus per siidaandel	516 112	238 828	194 371	133 383	156 648	191 992	619 469
Kjøttinntekter inkl. bonus per rein	928	640	521	559	453	538	1349
Statstilskudd per siidaandel	342 518	150 639	164 873	146 662	250 115	179 571	288 179
Statstilskudd per rein	616	404	442	615	724	503	628
Erstatninger per siidaandel	136 153	76 902	108 175	264 860	497 054	290 747	156 712
Erstatninger per rein	245	206	290	1110	1439	815	341
Totale inntekter per siidaandel	1 030 899	464 418	503 144	662 097	1 056 017	820 281	999 145
Totale inntekter per rein	1 853	1 245	1 349	2 776	3 057	2 298	2 176
Totale kostnader per siidaandel	553 292	236 197	279 399	365 704	708 418	378 606	431 033
Totale kostnader per rein	994	633	749	1533	2051	1061	939
Vederlag arbeid og egenkapital per siidaandel	453 729	213 598	206 957	277 004	323 720	424 026	548 044
Vederlag arbeid og egenkapital per rein	815	573	555	1 161	937	1 188	1 194
Reintall per siidaandel	556	373	373	239	345	357	459
Inntekter utenfor reindriften per siidaandel (1 000 kr)	382	256	311	302	234	240	289

Kilde: Totalregnskapet for reindriftsnæringen

3.7 Strukturen i reindriften

Figur 3.1 viser utviklingen i antall enheter (driftsenheter/ siidaandeler) i reindriften fra 1980 til 2019. Til og med 1990 omfatter dette alle enheter, også de som har beholdt driftsenheten/siidaandelen selv om de ikke lenger har rein. Fra 2000 omfatter oversikten bare enheter med rein. Antallet driftsenheter/siidaandeler er redusert fra 673 i 1990 til 537 i 2019. Det har vært større variasjon i antallet driftsenheter/siidaandeler i Finnmark enn i områdene sør for Finnmark.

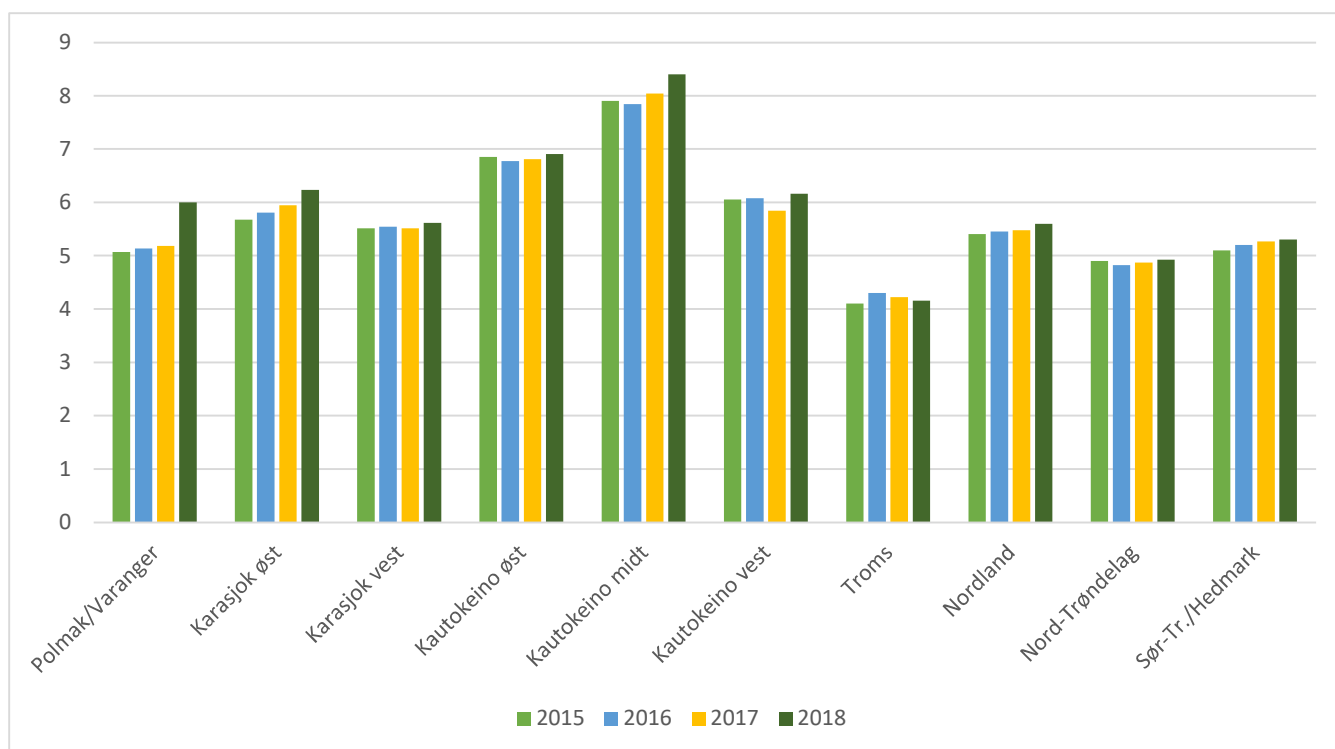

Figur 3.1 Antall driftsenheter/siidaandeler per reinbeiteområde og totalt i perioden 1980-2019

Kilde: Ressursregnskap for reindriftnæringen

Figur 3.2 viser gjennomsnittlig antall personer med rein per siidaandel. Samtidig som antallet siidaandeler har gått ned, har antall personer med rein per siidaandel økt noe. Antallet personer per siidaandel varierer noe mellom områdene, og antallet er høyest i Vest-Finnmark.

I 2020 er det gjennomsnittlige antallet personer per enhet totalt på 4,7 for hele landet. I Finnmark ligger tallet over gjennomsnittet, og i områdene sør for Finnmark under gjennomsnittet.

Figur 3.2 Gjennomsnittlig antall personer med rein per siidaandel.

Kilde: Totalregnskap for reindriftsnæringen

Avtalepartene har gjennom år prioritert driftstilskudd til ungdom og etableringstilskudd ved overdragelse av siidaandel til personer under 35 år over reindrifftsavtalen. Disse tilskuddene skal støtte opp om reindrifftsungdom som er under etablering og oppbygging av egen drift, samt stimulere til strukturendringer ved at siidaandelen blir overdratt til personer under 35 år. En gjennomgang av utbetalte etableringstilskudd og driftstilskudd til ungdom de siste fem årene viser at det er en økning av unge etablerere i næringen. I perioden 2015-2019 har antall etableringstilskudd økt fra 25 til 55. Det samme gjelder driftstilskudd til ungdom, som har økt fra 43 i 2015 til 56 i 2019. Dette viser etter Statens forhandlingsutvalgs vurdering at dagens ordninger fungerer etter sin hensikt.

Samlet sett har ikke reindriften et rekrutteringsproblem. Tvert imot opplever mange distrikter et press fra personer som ønsker å starte opp med reindrift.

3.8 Reintallsutvikling

Et reintall som er tilpasset beitegrunnet er avgjørende for å nå målet om en bærekraftig reindrift. Denne regjeringen har fulgt opp de klare føringene fra Stortinget om å redusere reintallet til et bærekraftig nivå, og det har funnet sted en betydelig reduksjon av reintallet i Finnmark.

I forbindelse med reintallsprosessen i 2011 var det fem distrikter som fikk fastsatt midlertidige reintall, da det var stor usikkerhet om reintallene som ble satt var bærekraftige over tid. Slaktevektene de siste årene viste at det reintallet i fire av disse fem distriktene var for høye, og reintallet i disse fire distriktene måtte reduseres ytterligere. Reindrifftsstyret fattet vedtak om nye, lavere, fastsatt øvre reintall for disse distriktene høsten 2020. Reindrifftsstyret vedtok medfører at samlet fastsatt øvre reintall i Vest-Finnmark er redusert fra 78 150 til 75 400, noe som gjør at det totale øvre reintallet i det samiske reindrifftsområdet er redusert til

210 600 dyr i vårflokk. Reintallet i Vest-Finnmark var 78 909 rein per 31. mars 2020. Statens forhandlingsutvalg gjør oppmerksom på at enkelte av Reindrifstyreets vedtak er til klagebehandling hos Landbruks- og matdepartementet, og det tas forbehold om at fastsatt øvre reintall for disse distriktene ikke er endelig avgjort.

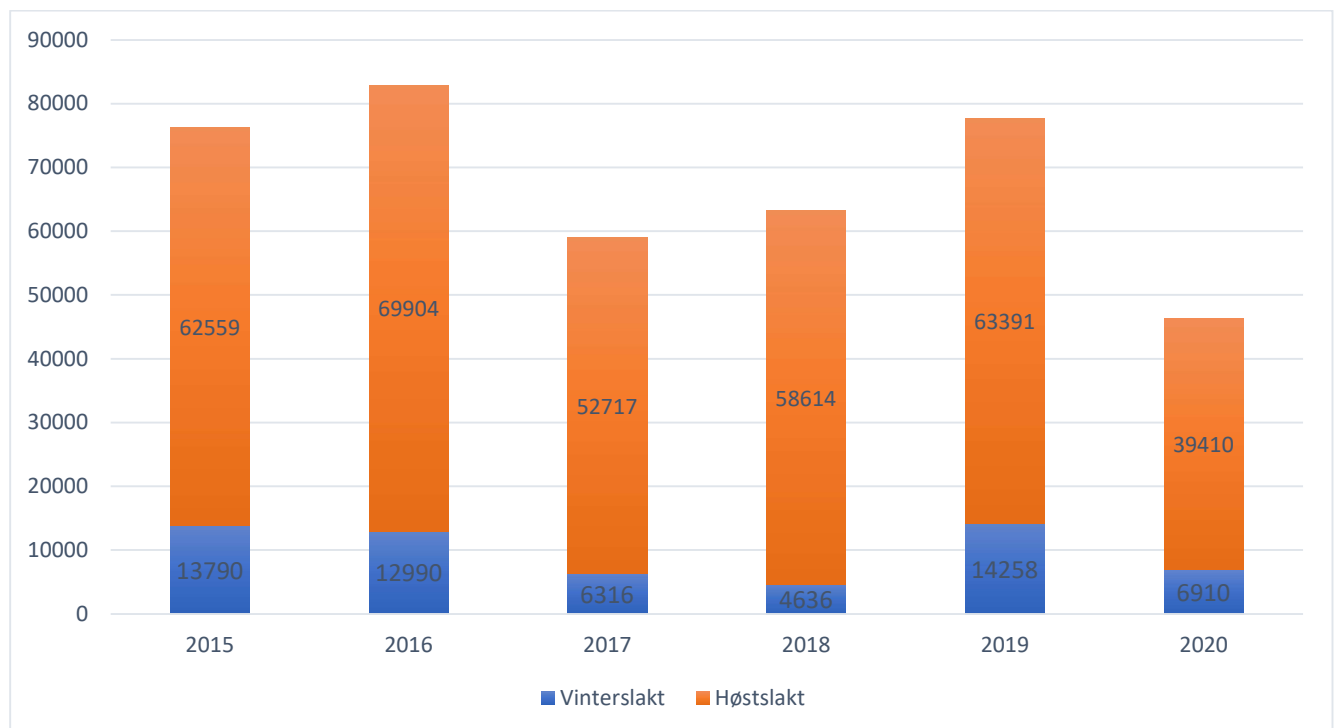
3.9 Slakteuttak

Innrapporterte tall fra slakteriene viser at det ble slaktet 46 320 rein i kalenderåret 2020. Dette er en reduksjon på 40 pst. fra 2019. Reduksjonen er en konsekvens av beitekrisen i reindriften i 2020.

Innrapporterte slaktedata fra 2020 gir en gjennomsnittlig slaktevekt på henholdsvis 22,5 kg (21,9 kg i 2019) for alle slaktedyr, og 19,2 kg (19 kg i 2019) for kalv. Andelen kalv av alle slaktedyr var i 2020 på 78 pst. (80 pst. i 2019).

Det er mange faktorer som påvirker størrelsen på slakteuttaket, og det er vanskelig å forutsi hvor stort det vil bli i 2021. Uttaket er avhengig av hvor store konsekvenser beitekrisen har hatt for kalvetilgangen, og av tap for øvrig. For det andre viser erfaring at klimatiske forhold kan gi forskyvninger i slaktetidspunktet, slik at slakt som er beregnet gjennomført i 2020 ikke blir gjennomført før vinteren 2021.

Slaktetallene så langt i 2021 viser en økning i vinterslakten. Videre gis det tilbakemeldinger om at beiteforholdene gjennomgående er gode. Med dette som utgangspunkt legges det til grunn et slakteuttak i 2021 på 65 000 rein, herunder 10 500 rein vinteren 2021.

Figur 3.3 Antall slakt til slakteri per kalenderår 2015-2020, fordelt på høst- og vinterslakt

Kilde: Totalregnskapet for reindrifsnæringen

3.10 Markeds- og lagersituasjonen

Markedet for reinsdyrkjøtt har gjennom flere år vært i en positiv utvikling, og prisen til reineier har økt betraktelig siden 2012. Beitekrisen i reindriftsnæringen har imidlertid ført til et redusert slakteuttak høsten 2020, noe som også gjenspeiles også i lagersituasjonen.

Det er 420 tonn reinkjøtt på lager per 1. januar 2021, mot 647 tonn på samme tid i fjor. Det er 139 tonn skrott, mot 287 tonn forrige år. Det er god omsetning av indre- og ytrefilet, mens omsetningen av biff stadig er utfordrende. Manglende omsetning av biff har sin årsak i bortfall av HoReCA-markedet.

Totalt sett vurderer Markedsutvalget det slik at med økt etterspørsel og redusert tilførsel av råstoff, vil reinkjøttbedriftene kunne få problemer med å følge opp sine leveringsavtaler.

Etter Markedsutvalgets vurderinger har prisen ut fra butikk hatt en mer moderat prisutvikling de senere årene. Den betydelige økningen i produsentprisen samtidig som prisøkningen i butikk har vært mer moderat, har medført at bedriftenes marginer har blitt presset. Markedsutvalget har uttrykt at dette er bekymringsfullt fordi dette kan medføre at bedriftene ikke har ressurser til å drive med produktutvikling og innovasjon, og påker at det er uheldig om innovasjonstakten og produktutviklingen stopper opp.

Den markedsutviklingen som har skjedd i Norge det siste året skiller seg markant fra utviklingen i Sverige og Finland. I nabolandene har bortfall av HoReCa- markedet og grensehandelen mot Norge medført omsetningssvikt. Prisen på reinkjøtt til råvareleverandørene er følgelig blitt betydelig redusert, og gjennom høsten har lagrene av reinkjøtt økt tross samme tilførselssvikten grunnet beitesituasjonen som i Norge. Uavhengig av koronapandemien, er årsaken til mer vedvarende økte prisforskjeller flere. Markedsutvalget trekker særlig frem kontinuerlig markedsarbeid og strategiske valg knyttet til forbrukermarkedet, med fokus på hele verdikjeden fra vidde til bord, som to områder som særlig skiller oss fra våre to naboland.

3.11 Produktivitet

Produktivitet uttrykkes i ulike sammenhenger som slakt per livdyr i vårflokk (slakteproduktivitet) eller som slakt per livdyr i vårflokk korrigert for reintallsendringer (totalproduktivitet). Dersom reintallet et år ikke endrer seg, vil de to produktivetsberegningene gi samme resultat.

Totalproduktivitet og slakteproduktivitet relatert til reintall kan fortelle mye om hvordan tilpasningen mellom rein og beite er i et område. Eksempelvis vil en høy totalproduksjon per livrein i vårflokk ofte innebære god kalvetilgang, lave tap og gode slaktevekter, mens en lav totalproduksjon per livrein gir signaler om lav kalvetilgang, høye tap og/eller lave slaktevekter.

Noe forenklet kan man si at totalproduktivitet per livrein er et mål for hvor effektiv en reinflokk er til å produsere reinkjøtt. Når en snakker om produktivitet er maksimal varig avkastning et sentralt begrep. Med maksimal varig avkastning menes den tilpasning mellom reintall, beitegrunnlag og driftsform som gir den høyeste stabile avkastningen over tid, uten å forringe beitegrunnlaget.

Tabellen 3.4 viser produktivitet per livrein for de siste fem årene, beregnet både på grunnlag av slakteproduksjon og totalproduksjon. Beregningen for det siste året (2019/20) bygger på reintall som bare delvis er korrigert og må derfor betraktes som et foreløpig anslag. Tabellen viser at det er betydelige forskjeller i produktivitet mellom områder og mellom driftsår, samt innenfor de enkelte områdene.

Tabell 3.4 Slakte- og totalproduksjon for driftsårene 2014/2015 til 2018/2019

Område	Slakteproduksjon pr. livrein (kg.pr.dyr)					Totalproduksjon pr. livrein (kg.per.dyr)				
	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20
Øst-Finnmark	8,3	9,9	5,0	8,6	7,8	8,5	9,8	5,1	8,5	7,7
Vest-Finnmark	6,6	6,5	5,1	5,5	6,2	6,7	6,3	5,0	5,7	6,2
Troms	4,2	5,0	3,7	4,2	4,7	4,1	4,9	3,7	4,1	4,8
Nordland	5,3	5,3	4,6	4,9	4,6	5,3	5,3	4,5	4,9	4,6
Nord-Trøndelag	9,2	8,6	9,4	9,1	7,0	8,8	8,6	9,3	8,9	6,9
Sør-Trøndelag	11,9	9,4	12,6	14,5	11,4	11,8	9,9	12,8	13,6	11,4
Tamreinlagene	16,8	17,0	17,0	15,4	18,2	17,2	17,2	16,7	14,4	17,9
Hele reindriften	8,1	8,4	6,5	7,8	7,6	8,1	8,3	6,5	7,8	7,6

Kilde: Ressursregnskapet for reindriftnæringen

3.12 Prisutvikling

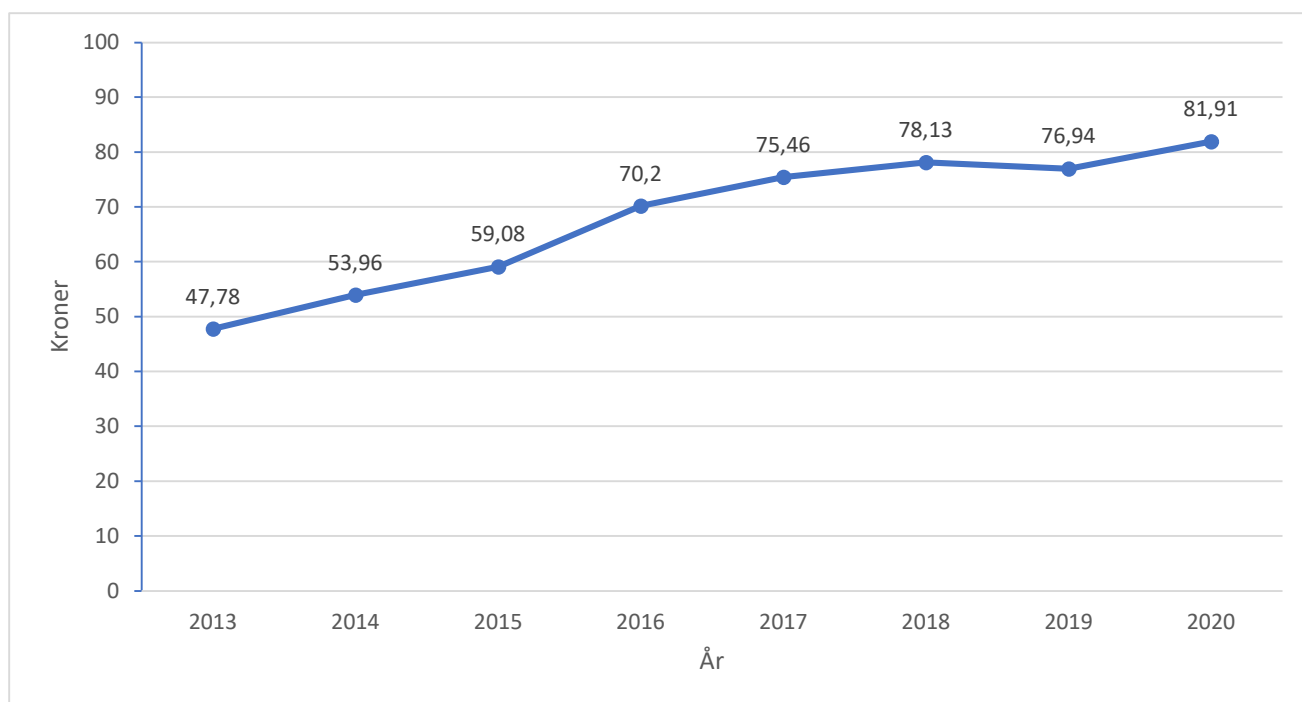
Basert på foreløpig innrapporterte priser tas det utgangspunkt i en gjennomsnittspris på 81,91 kr per kg i 2020, det vil si en økning på 6 pst fra 2019 (2019: 76,94 kr). Prisen i 2019 var lavere enn i 2018 (78,13 kr.), slik at økningen i 2020 også bør sees i forhold til prisen i 2018. Til sammenligning var 12-måneders endring (desember 2019 – desember 2020) i konsumprisindeksen på 1,4 pst, men 2,8 pst for matvarer.

For 46 320 rein gir dette et totalt slaktekvantum i 2020 på 1 042 tonn, og en verdi på 85,35 mill. kroner. Til sammenligning var tilsvarende tall for 2019 129,9 mill. kroner.

Fram til og med reindriftsavtalen 2001/2002 var det definert en målpris for reinkjøtt. Importvernet for reinkjøtt var koblet til reindriftsavtalens målprissystem. Målprisen var styrende for en eventuell administrativ tollnedsettelse, og størrelsen på tollsatsene ved slik nedsettelse. Etter ønske fra næringen, ble avtalepartene under forhandlingene om Reindriftsavtalen 2002/2003 enige om å oppheve målprisen på reinkjøtt. Etter dette har det vært fri prisdannelse på reinkjøtt innenfor den beskyttelse importvernet har gitt. Siden 2003 er det heller ikke gitt anledning til import av reinkjøtt til redusert toll.

Siden 2013 har prisen på reinsdyrkjøtt økt betydelig. Dette skyldes bl.a. følgende forhold:

- Økt konkurranse og profesjonalisering av reinkjøttbransjen.
- Økt bevissthet fra reieneier knyttet til kvalitet.
- Aktivt og strategisk arbeid fra Markedsutvalget for å gjenskape tilliten til norsk reinsdyrkjøtt i markedet.
- Ingen import av reinsdyrkjøtt med redusert toll.

Figur 3.4 Nettoprisutvikling 2013-2020 (kroner per kg kjøtt omsatt via slakteri)

Kilde: Totalregnskapet for reindriftsnæringen

4 Omprioriteringer i Reindrifftsavtalen 2020/2021

4.1 Mindreforbruk i 2020

Regnskapstall for 2020 viser et mindreforbruk per 31. desember 2020 på 5,7 mill. kroner på kapittel 1151 post 75 og 0,7 mill. kroner på post 79. Dette gir et totalt mindreforbruk i 2020 på 6,3 mill. kroner.

Tabell 4.1 Oversikt over kapittel 1151 post 75 Kostnadssenkende og direkte tilskudd (kroner)

	Bevilgning 2020	Forbruk 2020	Rest 31.12.2020
Overførte midler fra 2019	1 179 000		1 179 000
Distriktstilskudd	17 400 000	16 395 405	1 004 595
Produksjonspremie	35 500 000	35 109 713	390 287
Kalveslakttilskudd	25 600 000	25 336 330	263 670
Særskilt driftstilskudd til ungdom	2 200 000	2 200 000	0
Særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel	1 900 000	475 000	1 425 000
Etableringstilskudd	4 400 000	3 488 000	912 000
Ektefelle/samboertillegg	1 200 000	720 000	480 000
Totalt	89 379 000	83 724 448	5 654 552

Tabell 4.2 Oversikt over kapittel 1151 post 79 Velferdsordninger (kroner)

	Bevilgning 2020	Forbruk 2020	Rest 31.12.2020
Overførte midler fra 2019	170 000		170 000
Overføring til kapittel 1151 post 75	-170 000		- 170 000
Overføring til kapittel 1150 post 51	- 350 000		- 350 000
Tidligpensjon	2 500 000	1 650 631	849 369
Tilskudd til avløser ved svangerskap/fødsel	1 000 000	760 989	239 011
Tilskudd til sykepenger	500 000	500 000	0
Totalt	3 650 000	2 911 620	738 380

Under forutsetning av at mindreforbruket i 2020 blir godkjent overført til 2021 foreslår Statens forhandlingsutvalg at mindreforbruket overføres til kapittel 1151 post 51, og at det settes av midler til utvikling av nytt merkeregister, utarbeiding av veiledningsmaterieell for reindriftsnæringen og at det resterende beløpet går inn i Reindriftens utviklingsfond for å styrke fondet.

4.2 Utvikling av register for reinmerker

I løpet av de kommende årene må fagsystemene i reindriftsforvaltningen oppgraderes. Dette er et langsiktig arbeid, og må gjennomføres som flere prosjekter. Det er viktig at reindriftsnæringen og reindriftsforvaltningen har god dialog og gjensidig tillit. Gode systemer er en del av grunnlaget for dette. Fagsystemer for reindriften skal i hovedsak finansieres over Landbruks- og matdepartementets budsjett, men det vil også være aktuelt å vurdere andre finansieringskilder.

Det tradisjonelle merket er en viktig del av den samiske reindriften. Alle reinmerker i det samiske reinbeiteområdet skal godkjennes av en nemnd for merkesaker. Godkjente merker skal registreres hos Landbruksdirektoratet. Det er behov for verktøy for å utvikle et nytt system for registrering av merkene, som er tilgjengelig og enkelt å bruke for næringen. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at Merkeregisteret først og fremst et verktøy for næringen. Med dette som utgangspunkt mener statens forhandlingsutvalg at en liten del av kostnadene ved utvikling av nytt Merkeregister tas over reindriftsavtalen.

Landbruks- og matdepartementet har i 2020 gjennomført konsultasjoner med Norske reindriftsamers landsforbund og Sametinget om forskrift om reinmerker. Tilgjengeliggjøring av merker gjennom et nytt merkeregister er en del av oppfølgingen av denne forskriften. Statens forhandlingsutvalg mener det er viktig at reindriftsnæringen deltar i et arbeid med å vurdere hvordan merkeregisteret skal utformes.

Statens forhandlingsutvalg foreslår på denne bakgrunnen at det settes av 1,5 mill. kroner fra mindreforbruket fra 2020 til et prosjekt som skal legge grunnlag for å utvikle et nytt merkeregister. Avsetningen skal ikke dekke kostnader til drift eller lønn i Landbruksdirektoratet. Prosjektet skal ledes av Landbruksdirektoratet, og det opprettes en referansegruppe der avtalepartene deltar.

4.3 Veiledningsmaterieell for reindriftsnæringen

Statens forhandlingsutvalg foreslår at deler av mindreforbruket benyttes til å utarbeide veiledningsmaterieell som reindriftsutøverne kan benytte i den praktiske driften. Statens forhandlingsutvalg ser behov for veiledningsmaterieell på tre områder: areal, kriseberedskap, og bruk av droner. Vi går her nærmere inn på de tre områdene.

Veiledningsmaterieil for arealsaker

Reindriftens verktøy for å synliggjøre arealbruk ovenfor planleggere og utbyggere er distriktsplan og reindriftens arealbrukskart. Kommuner og fylkeskommuner må gjøre seg kjent med distriktsplanen, og statsforvalteren har et ansvar for å formidle informasjon om reindriftens arealbruk til kommuner og fylkeskommuner. Det er behov for å styrke distriktenes arbeid med distriktsplaner. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det utarbeides en mal for utarbeiding av distriktsplaner.

Statens forhandlingsutvalg viser til forslag fra Norske reindrifsamers landsforbund, og foreslår også at det utarbeides en veileder for distriktenes arbeid med arealsaker, som er praktisk rettet og enkel å bruke.

Veiledningsmaterieil for kriseberedskap

Rapporten fra arbeidsgruppen som gjennomgikk håndteringen av beitekrisen i reindriften i 2020 viste blant annet at det er behov for bedre beredskap i distriktene. Arbeidsgruppen anbefaler også at distriktene lager interne rutiner for bruk av egne avsatte kriseberedskapsmidler, og for tilskudd fra kriseberedskapsfondet. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av midler til å utarbeide en mal for distriktenes beredskapsplaner, der også fordeling av midler inngår.

Statens forhandlingsutvalg foreslår videre at det utarbeides veiledningsmaterieil og kursopplegg for tilleggsfôring, som er basert på reineiernes egen erfaring med tilleggsfôring.

Kurs i bruk av droner

Bruk av droner i reindriften kan effektivisere driften, og bidra til bedre sikkerhet for reindrifsutøverne. I noen tilfeller kreves det opplæring og sertifikater for å bruke droner. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det utarbeides kursopplegg for reindriften.

Utarbeiding av veiledningsmateriellet

Statens forhandlingsutvalg foreslår at NIBIO utarbeider veiledningsmateriellet, og at avtalepartene oppnevner en referansegruppe. Veiledningsmateriellet skal kunne legges ut både på reindriftsmyndighetenes og Norsk reindrifsamers landsforbunds nettsider, og gjøres tilgjengelige for alle. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 2,0 mill. kroner til dette arbeidet.

4.4 Øvrig mindreforbruk

Statens forhandlingsutvalg viser til at egenkapitalen i Reindriften utviklingsfond ble redusert i 2020 da 10 mill. kroner ble overført til kriseberedskapsfondet. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor at det resterende mindreforbruket på 2,9 mill. kroner fra 2020 overføres til Reindriften utviklingsfond for å styrke fondets egenkapital.

5 Statens tilbud til Reindriftsavtalen 2021/2022

5.1 Innledning

I dette kapitlet gis det innledningsvis en omtale av statens prioriteringsområder for Reindriftsavtalen 2021/2021. Ordninger som er gjeldende gjennom Reindriftsavtalen 2020/2021, og som ikke omtales i dette kapitlet, foreslås videreført uten endringer. Når det gjelder avsetninger som foreslås til de enkelte ordningene, er disse i hovedsak basert på Landbruksdirektoratets anslag, samt vurderinger av markeds- og slaktesituasjonen. Dette kan

innebære at avsetningene til enkelte av de direkte tilskuddsordningene kan være justerte, selv om det ikke foreslås endringer i satsene for det aktuelle tilskuddet. I kapittel 6 gis en oversikt over forslaget til fordeling av den økonomiske rammen.

5.2 Norsk økonomi

Koronapandemien har fått store konsekvenser både for internasjonal og norsk økonomi, for enkeltpersoner og bedrifter. Regjeringen har møtt koronapandemien med en kraftig finanspolitisk respons. Siden 12. mars har regjeringen i syv omganger fremmet omfattende økonomiske tiltak for å motvirke de negative konsekvensene av pandemien og smitteverntiltakene. Samtidig har lavere aktivitet i økonomien gitt nedgang i statens inntekter og økning i utgiftene til dagpenger til ledige og permitterte. Både høyere utgifter og lavere inntekter bidro til at budsjettbalansen for 2020 ble kraftig svekket. Svekkelsen av budsjettbalansen i 2020 ble dekket inn ved å øke bruken av oljepenger, og har brakt bruken godt over den langsiktige rettesnoren for oljepengebruk i handlingsregelen på 3 pst. Det har vært riktig og i tråd med handlingsregelen å bruke finanspolitikken aktiv for å motvirke krisen. Uten omfattende økonomiske tiltak kunne kostnadene som følge av pandemien og smitteverntiltakene blitt større ved at flere bedrifter ville gått over ende og flere arbeidstakere ville ha mistet jobben. Krisetiltakene er midlertidige og skal fases ut etter hvert som økonomien gradvis bedres og behovene avtar. Det er viktig for regjeringen at den store økningen i bruken av oljepenger i 2020 ikke skal føre til et varig løft i offentlige utgifter. Offentlige utgifter i Norge var på et høyt nivå allerede før koronakrisen, og en gradvis nedtrapping er nødvendig for å ivareta den langsiktige bærekraften i statsfinansene. Det kan også bidra til vekst og sysselsetting i privat sektor, og nødvendige omstillinger i økonomien.

5.3 Skatt og avgift

Innledningsvis vil Statens forhandlingsutvalg minne om at Regjeringen har som målsetting å redusere offentlige overføringer, og å øke omstillingen slik at næringer i større grad enn tidligere kan klare å skaffe seg inntekter gjennom produksjon og verdiskaping. Denne målsettingen må også sees i sammenheng med målsettingen om å redusere skatter og avgiftene i næringslivet.

Denne regjeringen har gjort betydelige endringer som gir reindriftsnæringen bedre rammebetingelser. Regjeringen har innført avgiftsfritak ved kjøp av driftsmidler i reindriften. Fra og med 1. juli 2018 ble det gitt nye regler om fritak for engangsavgift og fradragsrett for merverdiavgift for snøscootere og ATV-er til bruk i reindriftsnæringen. Kjøretøy som brukes som driftsmidler i reindriftsnæringen får på denne måte en mer lik avgiftsbehandling som kjøretøy som benyttes som driftsmidler i landbruket for øvrig. Etter de nye reglene kan virksomheter som driver med reindrift kjøpe inntil fire eller åtte, avhengig av organisasjonsform, snøscootere eller ATV-er per toårsperiode til bruk i reindriftsnæringen uten å betale engangsavgift på disse. De får også fradragsrett for merverdiavgift på inntil fire eller åtte slike kjøretøy per toårsperiode. Fradragsretten gjelder også for merverdiavgift ved reparasjoner og drift av disse kjøretøyene.

I 2021 ble reindriftsfradraget økt til samme nivå som jordbruksfradraget. Det generelle fradraget er økt fra 63 500 kroner til 90 000 kroner, og det maksimale fradraget fra 166 400 kroner til 190 400 kroner. Satsen i fradraget er videreført uendret på 38 pst. Dette innebærer en skattelettelse på om lag 1 mill. kroner i 2021.

Samtidig ble lov om eiendomsskatt endret, slik at kommunen ikke lenger kan kreve eiendomsskatt for anlegg i reindriftsnæringen.

5.4 Statens forhandlingsutvalgs prioriteringer

Regjeringen Solberg har i sin periode prioritert å legge til rette for de som har reindrift som hovedvirksomhet, gjennom de direkte og kostnadssenkende tilskuddene og tilrettelegging for tilleggsnæringer knyttet til reindrift, og som del av den familiebaserte reindriften. Et velfungerende marked for reinkjøtt er grunnlaget for en bærekraftig reindrift, og et viktig element som ligger til grunn for statens forhandlingsutvalgs prioriteringer. Statens forhandlingsutvalg viderefører disse prioriteringene i dette tilbudet. I tillegg vil Statens forhandlingsutvalg trekke fram tre områder som særlig viktige i årets forhandlinger:

- Ivaretagelse av reindriften arealer
- Klimatilpasning og beredskap i reindriften
- Tiltak for å ivareta norske reinbeitedistrikt som blir berørt av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige.

Vi går her gjennom hovedpunktene i de prioriteringene som videreføres, og de områdene som trekkes fram spesielt i årets tilbud. De enkelte tiltakene omtales nærmere i kapittel 5.7 og 5.9

5.4.1 Direkte og kostnadssenkende tilskudd

Statens forhandlingsutvalg mener rammevilkårene for næringen bør være forutsigbare, og vil videreføre de direkte og kostnadssenkende tilskuddene utfra det forventede nivået for slakteuttaket i 2022.

I Reindriftsavtalen 2020/2021 ble avtalepartene enige om å be Landbruksdirektoratet om å evaluere tilskuddsordningene produksjonspremie og kalveslakttilskudd.

Landbruksdirektoratet leverte sin utredning i desember 2020 (Rapport 35/2020).

Landbruksdirektoratet konkluderer med at ordningene bidrar til å nå målene om økt næringsretting og optimalisering av produksjon. Kalveslakttilskuddet bidrar til å øke leveransene av kalv til slakteri, øke slaktevektene og øke slakteprosenten for kalv. Det anbefales å videreføre produksjonspremien og kalveslakttilskuddet, men også å innføre et kvalitetstilskudd for ytterligere å stimulere til økt produksjon.

Statens forhandlingsutvalg foreslår etter dette at kalveslakttilskuddet endres, slik at det innføres et kvalitetstilskudd på 100 kroner for kalv som oppfyller kravene til klassifisering i klasse O+ eller bedre, i tillegg til at det gis et kalveslakttilskudd på 400 kroner per kalv, for all kalv.

5.4.2 Tilleggsnæringer

I dag er det meste av beitekapasiteten utnyttet maksimalt. Reindriftnæringen må derfor øke produksjonen og lønnsomheten gjennom andre driftstilpasninger enn å øke reintallet. Dersom reindriften fortsatt skal ha et økonomisk grunnlag for heltidsutøvere, og samtidig styrke den familiebaserte reindriften, må man legge til rette for at reindriftsfamiliene kan drive med alternativ virksomhet i tilknytning til reindriften, f.eks. innenfor reiseliv, lærings- og omsorgsbaserte tjenester, videreforedling og lokalmat.

Koronapandemien har ført til at 2020 ble et svært vanskelig år for de reindriftsbaserte reiselivsbedriftene, og tilbydere av lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindriften. Reiselivsmarkedet har i stor grad vært basert på internasjonale turister, og dette markedet ble helt borte som følge av pandemien. Videre førte pandemien til at det har vært svært redusert

aktivitet i omsorgs- og læringsbaserte tjenester, da flere kjøpere av disse tjenestene har avlyst oppdrag.

For å sikre reindriften som en robust, familiebasert og økonomisk bærekraftig næring, mener Statens forhandlingsutvalg at Reindrifftsavtalen 2021/2022 må videreføre tilretteleggingen for etablering av tilleggsnæringer blant annet gjennom videreføring av Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert vekst og verdiskaping, og prosjektet med lærings- og omsorgsbaserte tjenester. Statens forhandlingsutvalgs prioriteringer på dette området er omtalt under de ulike ordningene i kapittel 5.7.

5.4.3 Marked og markedsadgang

En positiv utvikling av økonomien i næringen er avhengig av at hele verdikjeden fra vidde til bord fungerer. Statens forhandlingsutvalg ser det derfor som viktig at marked og markedstilgang er et prioritert område over reindrifftsavtalen.

Alle ledd i verdikjeden, også reieneierne, kan påvirke etterspørselen etter reinkjøtt og bidra til økt salg i markedet. Selv om markedsføring og historiefortelling er viktig i dette arbeidet, handler det også om tilgangen på kjøtt, kvalitet, slaktetider, kommunikasjon med foredlingsbedrifter, distributører og forhandlere som fronter produktet i markedet.

Over reindrifftsavtalen er det gitt betydelig støtte til etablering av slakteri- og videreforedlingsbedrifter. Dagens bedrifter gir grunnlag for en sunn konkurranse om råstoffet. Erfaring viser at manglende konkurranse om råstoffet har innvirkning på prisen til reieneier. I sitt krav viser Norske reindrifftsamers landsforbund til muligheten for selge egen rein direkte til forbruker fra primærproduksjonssted eller slakteplass i et reinbeitedistrikt. Dette kan gjøres uten at kjøttet må kontrolleres av Mattilsynet. Isolert sett har privat slaktning og omsetning flere positive sider. Imidlertid er Statens forhandlingsutvalg bekymret for konsekvensen en økning av det private uttaket vil få for reinkjøttbedriftene. Utbruddet av CWD og iverksatte smittereduserende tiltak er også en vesentlig årsak til at dette ikke bør endres.

Posisjonsanalysen som er utarbeidet for Markedsutvalget viser at forbrukerne ønsker å spise mer reinkjøtt, og at forbrukerne ønsker mer kunnskap om reindriften og bruk av reinkjøtt. Markedsutvalget har fulgt opp funnene i posisjonsanalysen i sin strategiske markedsplan og har gjennom vinterens kampanje lagt opp til kampanjer som i større grad viser forbrukerne hvordan de lykkes med reinsdyrkjøtt, gjennom enkle tips, oppskrifter og filmer. Samtidig har man valgt å bruke reindrifftsutøvere som i tillegg til å lage retter med reinkjøtt også bidrar til å øke kunnskapen om reindriften. En slik bruk av reindrifftsutøvere og innretning av kampanjer bygger på en god måte opp om Markedsutvalgets profil "Rein-helten på vidda".

Markedsutvalgets aktiviteter bidrar til å skape positiv oppmerksomhet og spre generell informasjon om reindriften og reinkjøtt i markedet. Det er viktig at foredlingsbedriftene, distributørene, butikkene, spisestedene og reieneierne også bidrar. På den måten vil hele verdikjeden fra vidde til bord oppnå resultater i form av økt salg og positiv oppmerksomhet - ikke minst har dette også innvirkning på prisen til reieneier.

5.4.4 Ivaretagelse av reindrifftsarealer

Reindriften er en arealavhengig næring, og tilgang på nødvendige arealer er en sentral forutsetning for at næringen oppnår målet om økt produksjon og lønnsomhet. Reindrifftsloven skal bidra til sikring av reindrifftsarealene i det samiske reinbeiteområdet som reindriffts viktigste ressursgrunnlag. Ansvar for sikring av arealene påhviler både innehavere av reindrifftsretten, øvrige rettighetshavere og myndighetene.

Statens forhandlingsutvalg viser til at sikring av arealgrunnlaget er blant de største utfordringene reindriftsnæringen står ovenfor. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at det er avgjørende at reinbeitedistriktene har ressurser til å ivareta reindriftens interesser i plan- og utbyggingssaker. Statens forhandlingsutvalg ønsker å drøfte mulige tiltak under forhandlingene. Dette er i tråd med Sametingets innspill til reindrifftsavtaleforhandlingene. Vi viser også her til forslaget om å utarbeide veiledningsmateriell for arealsaker, jf. kapittel 4.3. Statens forhandlingsutvalg viser også til at Norske reindrifftsamers landsforbund i sitt krav ber om at arealtap i reindriften rapporteres gjennom Kostra. Landbruks- og matdepartementet vil se nærmere på hvordan man kan få bedre data for arealgrunnlag fra kommunene, som kan benyttes sammen med reindriftens arealbrukskart. Statens forhandlingsutvalg foreslår også oppfølging av pilotprosjektet for opplæring i reindriftens arealbrukskart, og at avtalepartene involveres i denne oppfølgingen.

5.4.5 Klimatilpasning og beredskap

Klimaendringene vil gi høyere temperaturer og mer nedbør. Temperatur og nedbør er faktorer som kan føre til høyere frekvens av ising og låste beiter, eller at vekstsesongen starter tidligere. Med klimaendringene forventes en større variasjon i værforhold, med hyppigere forekomst av ekstreme værhendelser. Klimaendringene kan føre til endringer i beitegrunnlaget, og behov for endringer i beitemønstrene, og i flyttemønstre. Slike endringer kan komme i konflikt med andre interesser og tiltak. Klimaendringene kan gi større behov for tilleggsfôring, og vil med det ha store økonomiske konsekvenser. I tillegg er det også risiko for oppblomstring av sykdommer.

Beitekrisen vinteren og våren 2020 viser at det er et stort behov for strategier for tilpasninger og for beredskap for uforutsette hendelser. En arbeidsgruppe har gått gjennom håndteringen av beitekrisen i reindriften i 2020. Rapporten foreslår en rekke tiltak som kan gjøre både forvaltning og næring bedre forberedt på framtidige kriser. Statens forhandlingsutvalg mener det er avgjørende å styrke kriseberedskapsfondet, og bidra til å styrke distriktenes arbeid med beredskap og strategier for klimatilpasning. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det utarbeides veiledningsmateriell også på dette området, det foreslås også prioriteringer for forskning og utvikling som gjeler klimatilpasning og beredskap.

5.4.6 Tiltak for å ivareta norske reinbeitedistrikt som blir berørt av manglende konvensjonen mellom Norge og Sverige.

Konsekvensene av manglende reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige har vært en utfordring for norske reineiere siden 2005, da konvensjonen om reinbeite mellom Norge og Sverige utløp, jf. punkt 3.4.

Manglende konvensjon gjør at situasjonen er vanskelig for norske reineiere som er og/eller har vært avhengige av beiteområder i Sverige. I tillegg rapporteres det om at kostnadene ved de kompensierende tiltakene øker.

Statens forhandlingsutvalg mener det er behov for en bedre ivaretagelse av norske reinbeitedistrikt som blir berørt av manglende konvensjonen mellom Norge og Sverige. Vi ser det er behov for tiltak som vil legge til rette for å ivareta de reinbeitedistrikt som er utestengt fra sine vinterbeiteområder i Sverige, i tillegg til å bidra til at de reinbeitedistriktene som fortsatt har tilgang på vinterbeiteområder i Sverige bruker disse.

Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor å øke tilskudd til utgifter ved fôring og flytting som følge av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige. I tillegg foreslår vi at det innføres ordninger for støtte til juridisk bistand til ivaretagelse av norske reinbeitedistrikters tilgang til

sine tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige, og kartlegging av norske reinbeitedistrikter historiske beitebruk i Sverige.

5.5 Regelverk

Avtaleforhandlingene er arenaen der Norske reindriftsamers landsforbund kan fremme forslag til endringer i forskriftene knyttet til avtalen.

Statens forhandlingsutvalg vil presisere at forskriftsmøtet ikke er forumet for å diskutere innretning og særskilte vilkår knyttet til de ulike tilskuddsordningen. Dette innebærer at alle realitetsendringer i regelverket må være avklart i løpet av avtaleforhandlingene.

Tilskuddsordningene er basert på tillit. Departementet vil foreta en gjennomgang av bestemmelsene knyttet til opplysningsplikt, rapportering og kontroll. Dette for å påse at tilskuddsordningene forvaltes i tråd med "Bestemmelser om økonomistyring i staten".

5.5.1 Gjennomgang av rundskriv og utarbeidelse av veiledere til tilskuddsforskrifter

Statens forhandlingsutvalg mener det er behov for en gjennomgang av rundskrivene som er utarbeidet til forskriftene for reindriftsavtalen. Vi foreslår at Landbruksdirektoratet foretar en gjennomgang, og oppdatering av dagens rundskriv i dialog med representanter fra statsforvalteren. Rundskrivene skal utarbeides med tanke på bruk av forvaltningen.

Vi foreslår videre at Landbruksdirektoratet får i oppdrag å utarbeide brukervennlige veiledere til tilskuddsordningene, der målgruppen er tilskuddsmottakerne. Det settes ned en referansegruppe bestående av avtalepartene for gjennomgang av veilederne før disse ferdigstilles. Veilederne skal være tilgjengelig på både norsk, nord-samisk og sør-samisk.

Arbeidet med veilederne skal være ferdig innen oppstart av forhandlingene om Reindriftsavtalen 2022/2023.

5.5.2 Gjennomgang av forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

Forskrift av 20. juni 2019 nr. 865 om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag har vært gjenstand for flere endringer de siste årene, og det er gjort flere endringer i inngangsvilkårene for å motta tilskuddene.

Forskriften hjemler tilskudd som utbetales direkte til siidaandelsledere, og har stor økonomisk betydning for den enkelte reieneier. Statens forhandlingsutvalg mener det er behov for forutberegnelighet og stabilitet i innretning av tilskuddsordningen, og foreslår derfor at det foretas en gjennomgang av vilkårene for å motta tilskudd etter forskriften i tråd med de gjeldende reindriftspolitiske mål.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at avtalepartene oppnevner en arbeidsgruppe, ledet av departementet, som foretar denne gjennomgangen.

5.5.3 Tilskudd til kriseberedskap

Arbeidsgruppen som gjennomgikk håndteringen av beitekrisen i 2020 pekte på at det er behov for investeringer i utstyr til fôring. Det kan for eksempel være fôrkrybber og bulk tanker. Bulk tanker kan redusere utgiftene til fôr betydelig. Statens forhandlingsutvalg viser til at arbeidsgruppen som gjennomgikk beitekrisen i reindriften i 2020 foreslo at det kunne gis tilskudd til infrastruktur for fôring. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at dette vil

være utstyr som distriktene kan investere i, og mener det er naturlig at distriktstilskuddet kan brukes til dette formålet. Statens forhandlingsutvalg foreslår at investeringer i utstyr til føring tas inn som et formål i forskrift om tilskudd til distrikter og tamreinlag.

Arbeidsgruppen pekte også på at det oppstod uklarheter om regelverket under beitekrisen, og at det ble etterspurt tydeligere informasjon om hvilke krav som stilles til rapportering av bruken av tilskudd fra det sentrale beredskapsfondet. Arbeidsgruppen anbefaler at avtalepartene ser nærmere på hvordan kravene til rapportering kan tydeliggjøres i forskriftene for Reindrifftsavtalen 2021/2022.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at dette følges opp i den ordinære forskriftsprosessen.

5.6 Forslag til bevilgning over statsbudsjettet 2022

5.6.1 Ramme for Reindrifftsavtalen 2021/2022

Statens forhandlingsutvalg fremmer en økonomisk ramme for Reindrifftsavtalen 2021/2022 på 152,2 mill. kroner. Dette innebærer en økning på 2,7 mill. kroner sammenlignet med gjeldende avtale.

Statens forhandlingsutvalg påpeker at den økonomiske rammen også må sees i sammenheng med de betydelige skatte- og avgiftslettelsene som er gjennomført de siste årene, herunder reindrifftsfradraget, innføring av avgiftsfritak på kjøp av driftsmidler i reindrifften, samt fritak for eiendomsskatt på gjerder og anlegg i reindrifften.

5.6.2 Priser

Det fastsettes ikke målpris for reinkjøtt i slaktesesongen 2021/2022.

Landbruksdirektoratet kan fastsette kvoter for reinkjøtt og/eller levende rein for slakting som kan importeres med redusert toll etter samråd med Markedsutvalget for reinkjøtt og reinkjøttbransjen for øvrig. I en situasjon hvor Markedsutvalget og bransjen gir råd om å importere reinkjøtt, forutsetter Landbruks- og matdepartementet at direktoratet tar kontakt med departementet.

5.7 Utviklings- og investeringstiltak

5.7.1 Reindriftens utviklingsfond (RUF)

Foreløpig regnskap for Reindriftens utviklingsfond viser et underskudd på om lag 13 mill. kroner i 2020. Tabell 5.1 viser inntekter og utgifter de tre siste årene, og en prognose for 2021.

Tabell 5.1 Resultat Reindriftens utviklingsfond 2018-2020, prognose 2021

Resultat	2018	2019	2020*	2021**
Tildeling over reindrifftsavtalen	32 800 000	33 900 000	36 600 000	42 400 000
Overføringer	3 850 000	2 800 000	350 000	0
Tilleggsbevilgninger	0	0	30 000 000	0
Renteinntekter bank	287 728	566 310	330 000	330 000
Andre renteinntekter	1 905	2 926	0	0
Tilbakebetaling lån	270 099	309 466	146 968	30 300
Innbetalt prammeavgift	273 495	227 663	163 287	160 000
Andre innbetalinger	47 245	25 000	17 340	0
Sum inntekter	37 530 472	37 831 365	67 607 595	42 920 300
Kostnader	39 647 263	42 139 633	80 248 428	45 000 000
Andre kostnader (adm. styrer/utvalg)	669 325	514 546	418 931	500 000
Sum kostnader	40 316 588	42 654 179	80 667 359	45 500 000
Resultat	-2 786 116	-4 822 814	-13 059 764	-2 579 700

* Foreløpig regnskap

** Prognose

Det har vært en negativ utvikling i fondets resultat i perioden fra 2018 til 2020. Resultatet forventes også å være negativ i 2021. Det negative resultatet i 2020 skyldes i hovedsak at avtalepartene godkjente bruk av 12,67 mill. kroner av egenkapitalen i 2020. Den største delen av dette var 10,0 mill. kroner som ble avsatt til kriseberedskapsfondet under forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2020/2021, til innkjøp av fôr i områder med beitekrise.

Foreløpig regnskap for 2020 viser at fondets ansvar per 31. desember 2020 forventes å utgjøre om lag 25,7 mill. kroner. Med ansvar menes generelt det som er vedtatt, men foreløpig ikke utbetalt, tilbakeført eller omdisponert på de ulike ordningene. Ansvarer inngår ikke i fondets balanse. Årsaken til dette er at vedtatte tildelinger utgiftsføres i sin helhet ved utbetaling (kontantprinsippet). Det påpekes likevel at både resultat og balanse bør ses i sammenheng med fondets ansvar. Dette betyr at rundt 74 pst. av egenkapitalen er bundet i fondets ansvar. Til sammenligning var 58 prosent av egenkapitalen bundet i fondets ansvar per 31.12.2019.

Fondets balanse er vist i tabellen under. Eiendelssiden består av beholdningen i Norges Bank. Ettersom fondet ikke har noen gjeld, er egenkapitalen lik bankbeholdningen per 31.12.

Tabell 5.2 Balanse Reindriftens utviklingsfond 2018-2020, med prognose for 2021

Balanse	2018	2019	2020*	2021**
Innestående i Norges Bank per 31.12.	52 920 076	48 097 262	35 037 498	32 457 798
Sum eiendeler	52 920 076	48 097 262	35 037 498	32 457 798
Gjeld	0	0	0	0
Egenkapital	52 920 076	48 097 262	35 037 498	32 457 798
Sum gjeld og egenkapital	52 920 076	48 097 262	35 037 498	32 457 798

* Foreløpig regnskap

** Prognose

Statens forhandlingsutvalg viser til at fondet er svekket per 31. desember 2020, sammenlignet med 31. desember 2019. Statens forhandlingsutvalg vurderer den økonomiske situasjonen som akseptabel, men mener likevel det er grunn til å styrke fondet i årene som kommer. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor å styrke fondet ved å tilføre midler fra mindreforbruket i 2020, jf. kapittel 4.4.

5.7.2 Økonomisk ramme

Statens forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen til utviklings- og investeringstiltak for Reindrifftsavtalen 2021/2022 settes til 51,5 mill. kr. Dette er en økning på 9,1 mill. kroner sammenlignet med inneværende avtale.

For ikke å forverre fondets økonomiske situasjon settes tildelingsrammen til Reindriftens utviklingsfond lik bevilgningsrammen.

Statens forhandlingsutvalg vil påpeke at så fremt ikke annet er bestemt av avtalepartene, skal frigjøring av tidligere gitte bevilgninger over fondet inngå som en styrking av fondets egenkapital.

Utover de ordningene som er omtalt i det følgende, legger Statens forhandlingsutvalg til grunn at det ikke gjennomføres endringer i de øvrige ordningene som i dag sorterer under Reindriftens utviklingsfond.

5.7.3 Frie midler

NRL har foreslått å øke de frie midlene i fondet. Statens forhandlingsutvalg viser til at det over tid har vært et behov for å styrke handlingsrommet styret for Reindriftens utviklingsfond har. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at det vil være behov for frie midler som kan benyttes til forskning og utvikling, til infrastrukturiltak og til juridisk bistand.

Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at Reindriftens utviklingsfonds styre skal utøve sin myndighet med utgangspunkt i bevilgningsrammen og forskrift om Reindriftens utviklingsfond, og at styret selv legger opp til en plan for disponering av frie midler som bidrar til å nå målene i reindriftpolitikken.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 7,55 mill. kroner til disposisjon for styret for Reindriftens utviklingsfond. Dette er en økning på 2,6 mill. kroner sammenlignet med inneværende avtale.

5.7.4 Forskning og utvikling

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det ikke øremerkes særskilte midler til forskning og utvikling i 2022.

Statens forhandlingsutvalg viser til at det tildeles midler til forskning fra flere kilder. For å få en bedre oversikt over forskningsaktører, forskningsresultater og forskningsbehov på reindriftsområdet, har Landbruks- og matdepartementet bedt NIBIO om å kartlegge dette i løpet av 2021. Oppdraget er finansiert av Landbruks- og matdepartementet. NIBIO skal særlig se på forskning som gjelder klimaendringer, klimatilpasning og arealbruksendringer. Det tildeles også midler til forskning på reindrift fra Norges Forskningsråd. I perioden 2013-2020 er det tildelt 152 mill. kroner fra NFR til prosjekter med relevans for reindrift. Norge deltar også i et nordisk forsknings samarbeid i Nordisk komité for jordbruks- og matforskning. Her er reindrift også et viktig element. Norske forskningsinstitusjoner har nylig fått midler fra Nordisk komité for jordbruks- og matforskning.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at følgende områder prioriteres for forsknings- og utviklingsprosjekter under Reindriftens utviklingsfond:

- Tilleggsføring
- Klimaendringenes påvirkning på reindriften og mulige strategier for klimatilpasning
- Overvåkning av beiteområder
- Sikring av reindriftens arealer
- Utvikling av det interne selvstyret i reindriften

5.7.5 Konfliktforebyggende tiltak

Statens forhandlingsutvalg foreslår en videreføring av bevilgningen på 1,5 mill. kroner til konfliktforebyggende tiltak, herunder inntil 50.000 kroner til administrering av ordningen ved Statsforvalteren i Trøndelag. Gjeldende regelverk videreføres. Det er viktig at de øvrige statsforvalterembetene informerer om ordningen, slik at ordningen er kjent i alle reinbeiteområder.

Mindreforbruket overføres til 2021.

5.7.6 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

I forbindelse med forhandlingene om Reindriftsavtalen 2014/2015, ble avtalepartene enige om å samordne Reinprogrammet med det som nå er Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert – vekst og verdiskaping.

Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at den arbeidsmetodikken som benyttes for bruk av midlene over reindriftsavtalen videreføres.

Gjennom Matstreif og Tråante 2017 har flere reinkjøttbedrifter fått anledning til å stå på felles stand under paraplyen "Rein –helten på vidda". Utover at disse arrangementene har vært gode omdømmetiltak, har de også vært sentrale til å bygge kompetanse hos de enkelte bedriftene som har deltatt. Reindriften har også de siste årene vært godt representert under IGW. Dette gjelder både som utstillere og som medlemmer i landbruks- og matministerens næringsdelegasjon. Statens forhandlingsutvalg understreker at reindriftens representasjon har bidratt positivt i utviklingen av Matnasjonen Norge, til å løfte reindriftens omdømme, og ikke minst bidratt til økt kunnskap om reindrift og reinkjøttet.

For at flere reinkjøttbedrifter skal gis anledning til å delta på denne type arrangementer, foreslår Statens forhandlingsutvalg at Innovasjon Norge, sammen med Markedsutvalget, også vurderer deltakelse på andre matarrangementer. En forutsetning vil være at reinkjøttbedriftene står på felles stand.

Reindriften blir i økende grad brukt i markedsføringen av Norge som turistland. Dette øker etterspørselen av reindriftsrettet turisme. De aktørene som er lokalisert i områder med godt tilfang av turister, opplever stor pågang og god økonomisk vekst. Veksten tilfaller aktører som er profesjonelle og som klarer skalering og logistikk på en god måte. Dette gir rom for nye investeringer og økt kapasitet. Statens forhandlingsutvalg ser det reindriftsbaserte reiselivet som en stor mulighet som en tilleggsnæring i reindriften og foreslår at Utviklingsprogrammet har økt oppmerksomhet på dette satsingsområdet framover. Samtidig er det sentralt at utviklingen av det reindriftsbaserte reiselivet utvikles på reindriftenes premisser og at etableringene skjer i henhold til reindriftslovens bestemmelser.

Statens forhandlingsutvalg ser behovet for at Innovasjon Norge jobber med bedriftsutvikling framover. Forretningsutvikling, produktutvikling og markedsutvikling er viktig både for etablerte reinkjøtt- og reiselivsbedrifter og nyetablerte reiselivsbedrifter.

Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at INs arbeid samordnes med Statsforvalteren i Troms og Finnmarks arbeid med lærings- og omsorgsbaserte tjenester.

For Reindriftsavtalen 2021/2022 foreslår Statens forhandlingsutvalg at bevilgningen videreføres med 8,2 mill. kroner. Mindreforbruk på ordningen i 2020 overføres til 2021.

5.7.7 Fagbrevordningen

Formålet med fagbrevordningen er å utdanne ungdom til dyktige fagarbeidere i reindrift, samt videreutdanne lærebedrifter med sikte på å ta fagbrev og kompetansebevis etter fagopplæringsloven.

For å koordinere og effektivisere de tilsluttede lærebedriftenes opplæringer av lærekandidater i reindrift, ble Opplæringskontoret for reindrift og duodji opprettet i februar 2002.

Opplæringskontoret er godkjent av fagopplæringsnemdene i Troms og Finnmark, Nordland og Trøndelag fylker. Opplæringskontoret skal arbeide aktivt for å rekruttere lærlinger og lærekandidater i reindrift, og motivere lærebedrifter til å ta imot lærlinger.

Som et ledd i arbeidet med å styrke kvinnenens stilling i reindriften, foreslår Statens forhandlingsutvalg at Opplæringskontoret viderefører prioriteringen av kvinner blant kommende lærlinger og instruktører. I tillegg vil det være sentralt å sikre en geografisk fordeling av lærlingene.

Norske reindriftsamers landsforbund har foreslått flere tiltak for utdanning og kompetanse. Statens forhandlingsutvalg prioriterer å styrke gjeldende ordning framfor å opprette nye ordninger, og ønsker i stedet å styrke fagbrevordningen. Det er i dag bare elever som har foreldre med siidaandel som kan få tilskudd til lønn for lærling og bedrift. Statens forhandlingsutvalg understreker at lærlinger som ikke har foreldre med siidaandel, men har en tilknytning til næringen, også bør omfattes av ordningen.

For å sikre at denne endringen kan dekkes, og som et tiltak for å oppfordre til utdanning innenfor reindrift, foreslår Statens forhandlingsutvalg å øke avsetningen til fagbrevordningen med 0,5 mill. kroner til 3,5 mill. kroner.

5.7.8 Markedstiltak

Markedsutvalget for reinkjøtt ble etablert av avtalepartene på grunnlag av Reindrifftsavtalen 2010/2011. Hovedoppgaven for Markedsutvalget er å sikre norsk reinkjøtt positiv oppmerksomhet og kjøpsutløsende adferd hos sluttbruker. I tillegg skal Markedsutvalget ta på seg formidling av markedsrelevante problemstillinger til andre aktører. Markedsutvalget benytter Opplysningskontoret for egg og kjøtt (OEK) som strategisk samarbeidspartner til gjennomføring av valgte markedsaktiviteter.

Statens forhandlingsutvalg understreker betydningen av å opprettholde trykket på forbrukerkommunikasjon for å sikre omsetningen, og til å ivareta reinkjøttets posisjon i markedet. Med bakgrunn i at markedet for skinn fortsatt er vanskelig påpeker Statens forhandlingsutvalg viktigheten av at Markedsutvalget framover også har oppmerksomhet på dette markedet.

Markedsutvalget har siden opprettelsen vært kunnskapsbasert når det gjelder innretning og valg av kampanjer. Ny posisjonsanalyse har gitt utvalget økt kunnskap om forbrukere og forbruketrender, samt innretning av markeds kampanjer. Statens forhandlingsutvalg slutter seg til utvalgets strategiske valg i oppfølgingen av anbefalingene i posisjonsanalysen, herunder utarbeidelse av markeds materiell og filmer som øker kunnskapen om reindriften og bruk av reinkjøtt. Videre finner Statens forhandlingsutvalg det positivt at utvalget legger opp til å intensivere arbeidet for å øke forståelsen av markedstenkning og kunnskap om markedet i hele verdikjeden fra vidde til bord, og at utvalget særlig legger opp til å øke kompetansen hos reindrifftsungdommen.

Reinkjøttbransjen deltagelse på Smak 2020 var positivt. Det er viktig at utvalget fremover bruker erfaringene fra Smak 2020 i arbeidet opp mot HoReCa-markedet.

I reinkjøttbransjen er det mange mindre bedrifter, og midler til markedsføring av egne produkter er begrenset. Statens forhandlingsutvalg påpeker at deltakelse på matarrangementer bidrar til økt oppmerksomhet omkring bedriftenes reinkjøttprodukter. Utover en markedsføring av egen produkter vil en deltagelse også bygge kompetanse i bedriftene. "Det norske måltid" er en slik arena. Statens forhandlingsutvalg ber Markedsutvalget sammen med Utviklingsprogrammet orientere bedriftene om denne konkurransen, og jobbe for at reinkjøttet er godt representert når juryeringen gjennomføres. Det bør være et mål at minst ett reinprodukt går videre til finalen i 2022.

For å sikre omsetningen av norsk reinsdyrkjøtt, ser Statens forhandlingsutvalg behov for at Markedsutvalget gjennomfører aktiviteter i samsvar med fremlagt markedsplan og budsjett. Med dette som utgangspunkt, foreslår Statens forhandlingsutvalg at Markedsutvalgets aktiviteter tilpasses innenfor en ramme på 5,0 mill. kroner for Reindrifftsavtalen 2021/2022. Dette innebærer at bevilgningen til Markedsutvalget opprettholdes på nåværende nivå. Mindreforbruk på ordningen i 2020 overføres til 2021.

5.7.9 Pramming

I Reindrifftsavtalen 2019/2020 ble avtalepartene enige om at transport av rein mellom årstidsbeiter i utgangspunktet ikke skal dekkes over reindrifftsavtalen. I Reindrifftsavtalen 2020/2021 ble avtalepartene enige om at Norske reindrifftsamers landsforbund skulle foreta en kartlegging av behovet for infrastruktur i samarbeid med distriktene, og mulig ny organisering av prammetjenesten. Resultatet av kartleggingen ble lagt fram for avtalepartene sammen med Norske reindrifftsamers landsforbunds krav til reindrifftsforhandlingene.

Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at det må settes en ramme for pramming, og at det ikke er mulig å ha en ordning der alle som ønsker å pramme kan få tilskudd til pramming. Når seilingsplanen settes opp må det gjøres en prioritering innenfor rammen, ut fra det reelle behovet.

For å gi større forutsigbarhet i ordningen, foreslår Statens forhandlingsutvalg at søknadsfristene for pramming endres. Søknadsfristene endres til 15. januar for vårpramming, og 15. juni for høstpramming.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes en ramme for pramming i Reindrifftsavtalen 2021/2022 på 5,2 mill. kroner.

En økning av rammen til pramming er i tråd med Sametingets innspill.

5.7.10 Ut på vidda - Lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindrifften

I Reindrifftsavtalen 2019/2020 ble lærings- og omsorgsbaserte tjenester etablert som et permanent tilbud. I dag er det 25 familier med tilbud i lokalsamfunnene. De fleste har fullført godkjenningsordningen for å kvalitetssikre tjenestene sine. Flere av familiene kombinerer turisme og Ut på vidda, der de utnytter sesongene og investeringer i bygninger og utstyr.

Ut på vidda-tilbud er en ny tilleggsnæring, som har til oppgave å bistå reindrifftsfamilier i etablering, bygge opp sitt tilbud og tilpasse det til brukernes behov og nivå. Veien fram til god og lønnsom drift krever ressurser, engasjement og innsats både av etablererne og av ordningen Ut på vidda.

Styringsgruppa for lærings- og omsorgsbaserte tjenester har utarbeidet en toårig strategiplan. Hovedmålet er å etablere tilleggsnæringer i reindrifften som er lønnsom for reindrifftsfamiliene med fornøyde kjøpere og brukere av ordningen. Statens forhandlingsutvalg slutter seg til strategiplanen og de prioriterte oppgaver og aktiviteter i 2021/2022.

Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at Statsforvalteren i Troms og Finnmarks arbeid med lærings- og omsorgsbaserte tjenester samordnes med INs arbeid med Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert vekst og verdiskaping.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en avsetning til lærings- og omsorgsbaserte tjenester på 3,5 mill. kroner over Reindrifftsavtalen 2021/2022. Mindreforbruk på ordningen i 2020 overføres til 2021.

5.7.11 Oppfølging og kontroll av optisk lengdemåling av rein

I forbindelse med Reindrifftsavtalen 2018/2019 ble avtalepartene enige om å utvikle og innføre optisk lengdemåling på rein. Bakgrunnen for dette var at gjeldende klassifiseringssystem ikke hadde nødvendig tillit i næringen og hos slakteribedriftene. For at reindrifften skal få tillit til klassifiseringssystemet, er det viktig at klassifiseringen gjøres så objektivt som mulig, og at den ikke avhenger av subjektive vurderinger hos den enkelte klassifisør. Hovedmålet med optisk lengdemåling var å oppnå en mer transparent klassifisering i alle reinslakteriene slik at systemet oppnår større tillit i verdikjeden. Klassifiseringen skal danne grunnlaget for å få kartlagt hvor mye fett, kjøtt og bein en slaktekropp består av, og gjennom dette gi direkte informasjon om utbytte ved nedskjæring av slakt. Per i dag har alle slakterier installert optisk lengdemåling med støtte fra reindrifftsavtalen.

I Reindrifftsavtalen 2019/2020 ble avtalepartene enige om at alle slakterier skal rapportere og benytte nytt klassifiseringssystem for all rein. For å sikre dette ble avtalepartene enige om å

stille vilkår om at all kalv skal være klassifisert etter dette systemet for å være tilskuddsberettiget. Animalia rapporterer om at i 2020 er all slakt klassifisert etter dette systemet.

Klassifiseringssystemet driftes med grunnlag i en avtale mellom Norske reindriftsamers landsforbund og Animalia. Norske reindriftsamers landsforbund viser i sitt krav til at ordningen ikke fungerer etter intensjonen, og har ikke avsatt midler til videre drift av ordningen.

Med bakgrunn i formålet med klassifiseringen og de betydelige investeringene som er gjort over reindrifftsavtalen forutsetter Landbruks- og matdepartementet at Norske reindriftsamers landsforbund følger opp de eventuelle utfordringene som ligger i systemet. Landbruks- og matdepartementet ber om at Norske reindriftsamers landsforbund under forskriftsmøtet redegjør for hvilke utfordringer som er kartlagt og hvordan disse er løst slik at systemet fungerer etter hensikten.

Det settes av 0,5 mill. kroner til optisk lengdemåling over Reindrifftsavtalen 2021/2022. Mindreforbruk på ordningen i 2020 overføres til 2021.

5.7.12 Kriseberedskapsfond

I Reindrifftsavtalen 2018/2019 ble det etablert et kriseberedskapsfond. Formålet med kriseberedskapsfondet er å forhindre omfattende tap av rein eller andre store dyrevelferdsmessige utfordringer ved beitekriser, der reinbeitedistriktets eller tamreinlagets eget kriseberedskapsfond ikke er tilstrekkelig til gjennomføring av nødvendige tiltak. Statsforvalteren administrerer ordningen, men skal innhente uttalelse fra kriseberedskapsutvalget før vedtak treffes. I Reindrifftsavtalen 2020/2021 ble det avsatt 3,0 mill. kroner til fondet.

Statsforvalteren skal lede kriseberedskapsutvalgene i hvert reinbeiteområde. Beredskapsutvalgene har også medlemmer fra reinbeitedistriktene og Mattilsynet. Landbruksdirektoratet har en koordinerende rolle. I en normalsituasjon møtes beredskapsutvalgene tre ganger i året. I en krisesituasjon vil antallet møter bli høyere. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 0,25 mill. kroner til å dekke reieneiernes kostnader ved møtene også i Reindrifftsavtalen 2021/2022. Statens forhandlingsutvalg viser for øvrig til omtale av oppfølging av gjennomgangen av beitekrisen i reindriften i kapittel 5.4.5.

Beitekrisen i 2020 viste hvor viktig det er å ha et kriseberedskapsfond. Statens forhandlingsutvalg foreslår en økning av avsetningen til kriseberedskapsfondet på 4,5 mill. kroner, og 0,25 mill. kroner til å dekke møtekostnader over Reindrifftsavtalen 2021/2022. En økning av kriseberedskapsfondet er i tråd med Sametingets innspill.

5.7.13 Frakttilskudd

Tilskudd til frakt av rein i forbindelse med slakting skal bidra til utjevning av pris på reinkjøtt til reieneier i ulike reinbeitedistrikt og tamreinlag, samt bidra til effektiv slakting og omsetning av reinkjøtt, jf. forskrift 17. juni 2009 nr. 657 om tilskudd ved frakt av rein i forbindelse med slakting. Tilskuddet skal også bidra til økt slakteuttak før innflytting til høst- og vinterbeiter. Frakttilskuddet bidrar også til økt konkurranse om råstoffet.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre gjeldende satser og regelverk.

Det foreslås å videreføre en avsetning på 2,5 mill. kroner til ordningen med frakt av rein i forbindelse med slakting over Reindrifftsavtalen 2021/2022.

5.7.14 Rapportering av slaktet rein

Det kan gis tilskudd til rapportering av slaktet rein, jf. forskrift 21. juni 2011 nr. 617 om rapportering av slaktet rein og lagerbeholdning. Forskriften åpner for at de som slakter rein kan søke om økonomisk støtte til gjennomføring av de aldersbestemmelser som kreves.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre gjeldende satser og regelverk.

Det foreslås å videreføre en avsetning på 0,3 mill. kroner til ordningen med tilskudd til rapportering av slaktet rein over Reindrifftsavtalen 2021/2022.

Statens forhandlingsutvalg ser behovet for at det jobbes med å utvikle ordningen med rapportering slik at man får et mer effektivt og forutsigbart rapporteringssystem til nytte for både slakteriene og reindriften.

5.7.15 HMS- tjeneste i reindriften

I Reindrifftsavtalen 2019/2020 ble det satt av 2 mill. kroner til utvikling og etablering av en HMS-tjeneste i reindriften. En HMS-tjeneste for reindriften er nå etablert av Norsk Landbruksrådgivning, og det er ansatt to HMS-rådgivere i to halve stillinger. Rådgiverne er lokalisert i Trøndelag og Troms og Finnmark, men har arbeidssted i områder der det drives reindrift. Norsk Landbruksrådgivning skal levere rådgivningstjenesten og utarbeide kurs- og veiledningsmateriell, holde kurs og veiledningsmøter, og tilby bedriftshelsetjeneste for næringen ved behov.

Statens forhandlingsutvalg vil videreføre avsetningen på 2,0 mill. kroner til HMS-tjenesten som nå er etablert av Norsk Landbruksrådgivning. Mindreforbruk på ordningen i 2020 overføres til 2021.

5.7.16 Pilotprosjekt helsetjeneste rein

Landbruksdirektoratet har etter oppdrag fra avtalepartene i Reindrifftsavtalen 2020/2021 utredet muligheten for å etablere en helsetjeneste for rein, jf. rapport 42/2020.

Statens forhandlingsutvalg viser til Landbruksdirektoratets anbefaling om at det etableres et treårig pilotprosjekt for en helsetjeneste for rein, med en styringsgruppe bestående av representanter fra avtalepartene. Etableringen av helsetjenesten må skje i samarbeid med veterinærmyndighetene. Statens forhandlingsutvalg foreslår at temaet drøftes i forhandlingene.

5.7.17 Arealbrukskart

Reindriften arealbrukskart er en del av det offentlige kartgrunnlaget. Kartene skal synliggjøre reindriften arealbruk. Kartene skal være dynamiske, og vise den til enhver tid gjeldende arealbruken. Kartene er ikke juridisk bindende. Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) forvalter reindriften kartene for Landbruksdirektoratet, og kartene er tilrettelagt i innsynsløsningen [Kilden](#). Kilden er et viktig grunnlag for planlegging i reindriften områder.

Reinbeitedistriktene skal selv sørge for ajourhold av kartdataene, og statsforvalteren skal kvalitetssikre endringer før de publiseres. Ved å henvende seg til statsforvalteren kan tiltakshavere og andre få informasjon om når reindriften kartet sist er oppdatert.

I Reindrifftsavtalen 2016/2017 ble det satt av 0,3 mill. kroner til arbeidet med arealbrukskart. Landbruksdirektoratet har i 2019 og 2020 gjennomført pilotprosjekt for opplæring i ajourhold av arealbrukskartene. I tillegg er det utarbeidet rutinebeskrivelser og veiledningsmateriell til bruk i opplæringen. Pilotprosjektet er nå avsluttet, og skal evalueres i 2021.

På bakgrunn av evalueringen kan det være behov for enkelte endringer i ajourholdsløsningen, og det er behov for å utarbeide informasjonsmateriell for arealbrukskartene. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 0,5 mill. kroner i Reindrifftsavtalen 2021/2022 til å gjennomføre opplæring av alle distrikter, og til å utarbeide informasjonsmateriell. Statens forhandlingsutvalg foreslår at informasjonsmateriellet utarbeides av Landbruksdirektoratet og NIBIO i samarbeid, men at det også oppnevnes en referansegruppe fra avtalepartene.

5.7.18 Tilskudd til utgifter ved føring og flytting som følge av manglende konvensjon om reinbeite mellom Norge og Sverige

Det er i dag mulig å søke om tilskudd til føring og flytting av rein som følge av manglende reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige etter forskrift 20. juni 2019 nr. 864 om Reindriffts Utviklingsfond kapittel 6. Tilskudd kan etter dagens forskrift kun innvilges dersom reineiere er forhindret fra å bruke sine tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige på grunn av manglende reinbeitekonvensjon.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en styrking og utvidelse av ordningen om tiltak for å kompensere for de følgene manglende konvensjon har for norsk reindrift.

Vi foreslår at ordningen utvides til også å gjelde for reineiere som har merutgifter som følge av at de velger å benytte sine tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige.

Norske reindrifftsamers landsforbund krever en økning i satsen for beregning av tilskudd til føring fra 400 kroner til 450 kroner per rein, da utgiftene overstiger det de får kompensert. Statens forhandlingsutvalg slutter seg til denne økningen.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 4,1 mill. kroner til tiltak for reinbeitedistrikter som er utestengt fra vinterbeiter i Sverige over Reindrifftsavtalen 2021/2022.

5.7.19 Tiltak for å legge til rette for at norsk reindrift har tilgang til sine tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige

Statens forhandlingsutvalg mener det er behov for å etablere ordninger for å bidra til at norsk reindrift fortsatt har tilgang til å benytte sine tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige, og foreslår at det avsettes midler til følgende tiltak:

- Juridisk bistand til ivaretagelse av norske reinbeitedistrikters tilgang til sine tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige
- Kartlegging av norske reinbeitedistrikters historiske beitebruk i Sverige.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 2,0 mill. kroner til dette tiltaket.

5.8 Utredninger

5.8.1 Arbeidstidsundersøkelse

Statens forhandlingsutvalg viser til at Økonomisk utvalg har pekt på behovet for bedre data om årsverk i reindriften, og foreslår at NIBIO får i oppdrag å gjennomføre en ny

arbeidstidsundersøkelse i 2021/2022. Det ble sist gjennomført en arbeidstidsundersøkelse i 2014².

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 0,2 mill. kroner fra Reindriftens utviklingsfond til dette.

5.8.2 Tiltak som sikrer generasjonsoverganger

Norske reindriftsamers landsforbund har i sitt krav foreslått å opprette en arbeidsgruppe som gjør en vurdering av hensiktsmessige generasjonsoverganger i reindriften. Statens forhandlingsutvalg er enige i at det bør foretas en utredning av hvilke tiltak som kan gjennomføres for å sikre generasjonsoverganger. Utredningen må omfatte en vurdering av tidligpensjonsordningen, og forslag om endringer i denne. Statens forhandlingsutvalg foreslår at dette drøftes, og at avtalepartene blir enige om et mandat for arbeidet i forhandlingene.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 0,2 mill. kroner fra Reindriftens utviklingsfond til dette. Dette er i tråd med Sametingets innspill.

5.9 Kostnadssenkende og direkte tilskudd

5.9.1 Økonomisk ramme

Statens forhandlingsutvalg foreslår en bevilgning på 89,4 mill. kroner til kostnadssenkende og direkte tilskudd for Reindriftsavtalen 2021/2022. Dette er en reduksjon på 6,4 mill. kroner sammenlignet med inneværende avtale. Forslaget til bevilgning er beregnet på grunnlag av et forventet slakteuttak i 2021 på 65 000 rein.

Statens forhandlingsutvalg understreker at bevilgningene over post 75 er styrende, og Landbruks- og matdepartementet kan, etter samråd med Norske reindriftsamers landsforbund, justere de avtalte satsene for å holde forbruket innenfor bevilgningen.

5.9.2 Distriktstilskudd

Distriktstilskuddet skal bidra til å gi distriktene og tamreinlagene økt medansvar for utvikling av reindriften i bærekraftig og retning, balanse mellom reintall og beiter, sikring av arealer og økt lønnsomhet. Tilskuddet skal videre gi grunnlag for avsetning til kriseberedskap, arbeid med helse, miljø og sikkerhet, avløserordning til ferie og fritid, samt avløserordning ved sykdom og svangerskap utover folketrygdens generelle ordninger.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at formålet for bruken av distriktstilskuddet utvides til å omfatte investeringer i utstyr til føring, jf. kapittel 5.5.3.

Statens forhandlingsutvalg viser til at satsene for distriktstilskuddet er betydelig økt de siste årene, og foreslår derfor en videreføring av gjeldende satser. Det foreslås en avsetning på 22,4 mill. kroner til distriktstilskudd for Reindriftsavtalen 2021/2022. Dette er en økning på 0,6 mill. kroner fra gjeldende avtale. Avsetningen gjør det mulig å opprettholde gjeldende satser og regelverk.

For å styrke kvinnelig deltagelse i reindriften, foreslår Statens forhandlingsutvalg at det legges til rette for at flere kvinnelige medlemmer går inn i distriktsstyrene. Gjennom forskrift om

² [NIBIO Brage: Arbeidstidsundersøkelse i reindriften \(unit.no\)](https://unit.no)

tilskudd til reinbeitedistrikt og tamreinlag kan det stilles krav om kjønnsbalanse i distriktsstyret likt kravet i likestillings- og diskrimineringsloven § 28. Det legges opp til en drøfting av dette under forhandlingene.

5.9.3 Produksjonspremie

Formålet med produksjonspremien er å premiere innsats, produksjon og videreforedling i næringen. Produksjonspremien bidrar også til å verdsette og synliggjøre den innsatsen som utføres i tillegg til arbeidet på fjellet.

Det er avgiftspliktig salgsinntekt av kjøtt og andre avgiftspliktige salgsinntekter fra rein tilhørende alle reineierne i siidaandelen som danner grunnlaget for beregning av produksjonspremien. Avgiftsfrie salgsinntekter og salg av livdyr inngår ikke som grunnlag for beregningen av produksjonspremien. Frakt- og slaktekostnader inngår ikke i grunnlaget for beregning av produksjonspremien.

Det foreslås en avsetning på 38,3 mill. kroner til produksjonspremieordningen for Reindrifftsavtalen 2021/2022. Dette er en reduksjon på 2,1 mill. kroner sammenlignet med gjeldende avtale. Gjeldende satser og regelverk videreføres.

5.9.4 Kalveslakttilskudd

Formålet med kalveslakttilskuddet er å stimulere til at en større del av kjøttproduksjonen foregår på kalv, noe som er ressursøkonomisk gunstig. Uttak av kalv reduserer presset på vinterbeitene, og reduserer tapene i løpet av vinteren. Økt uttak av kalv bidrar også til økt produktivitet fordi tilveksten på kalv er større enn tilveksten på større dyr.

I Reindrifftsavtalen 2020/2021 ble avtalepartene enige om å be Landbruksdirektoratet om å evaluere tilskuddsordningene produksjonspremie og kalveslakttilskudd.

Landbruksdirektoratet leverte sin utredning i desember 2020 (Rapport 35/2020), se nærmere omtale av denne under punkt 5.4.1 over.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at kalveslakttilskuddet endres. Dette innebærer at det innføres et kvalitetstilskudd på 100 kroner for kalv som oppfyller kravene til klassifisering i klasse O+ eller bedre. Videre at det gis et kalveslakttilskudd på 400 kroner per kalv, for all kalv.

Statens forhandlingsutvalg foreslår for øvrig en videreføring av gjeldende regelverk.

Det foreslås en avsetning på 21,0 mill. kroner til kalveslakttilskudd over Reindrifftsavtalen 2021/2022. Dette er en reduksjon på 3,5 mill. kroner sammenlignet med gjeldende avtale.

5.9.5 Særskilt driftstilskudd til ungdom

Formålet med særskilt driftstilskudd til ungdom er å støtte opp om siidaandelsledere som er under 30 år, og som er under etablering og oppbygging av egen drift.

På bakgrunn av at satsene for særskilt driftstilskudd til ungdom ble betydelig økt under Reindrifftsavtalen 2019/2020, foreslår Statens forhandlingsutvalg en videreføring av gjeldende satser og regelverk.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en avsetning på 2,2 mill. kroner til særskilt driftstilskudd til ungdom for Reindrifftsavtalen 2021/2022. Dette er tilsvarende avsetning som i gjeldende avtale.

5.9.6 Etableringstilskudd

Etableringstilskuddet har som formål å støtte opp om reindriftsutøvere under 35 år, og som er under etablering av egen enhet. Samtidig skal tilskuddet stimulere til strukturendringer ved at siidaandeler blir overdratt til personer under 35 år.

Statens forhandlingsutvalg viser til at med dagens satser har antall etableringstilskudd økt jevnt de siste årene, og mener derfor at ordningen oppfyller formålet med å tilrettelegge for generasjonsoverganger i reindriften. Statens forhandlingsutvalg ser på den bakgrunn ikke behov for en økning av satsene for en ytterligere stimulering til etablering.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en videreføring av gjeldende satser og regelverk.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en avsetning på 3,5 mill. kroner til ordningen med etableringstilskudd over Reindrifftsavtalen 2021/2022.

5.9.7 Ektefelle/samboertillegg

Formålet med ektefelle-/samboertillegget er å støtte opp om den familiebaserte reindriften samt bidra til å øke inntektsgrunnlaget i næringen ved å legge til rette for deltakelse av begge ektefeller/samboere på i reindriften på like vilkår. Tilskuddet skal bidra til at begge ektefeller/samboere skal kunne delta i reindriften på fulltid, eller tilnærmet fulltid.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en videreføring av gjeldende satser og regelverk.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en avsetning på 1,2 mill. kroner til ektefelle-/samboertillegg for Reindrifftsavtalen 2021/2022. Dette er en økning på 0,1 mill. kroner sammenlignet med gjeldende avtale.

5.9.8 Særskilt driftstilskudd til kvinner

Formålet med særskilt driftstilskudd til kvinner er å støtte kvinner som har reindrift som hovednæring.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en videreføring av gjeldende satser og regelverk.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en avsetning på 0,8 mill. kroner til særskilt driftstilskudd for kvinner for Reindrifftsavtalen 2021/2022. Dette er en reduksjon på 1,1 mill. kroner sammenlignet med gjeldende avtale.

5.10 Velferdsordninger

Det foreslås en bevilgning på 4,0 mill. kroner til velferdsordninger over Reindrifftsavtalen 2021/2022. Dette fordeles på tidligpensjonsordning, avløsning ved svangerskap og fødsel og overføring til den kollektive forsikringsordningen som gir reindriftsutøvere 100 pst. dekning av sykepengegrunnlaget. Dette er tilsvarende avsetning som i gjeldende avtale.

5.10.1 Tidligpensjonsordning

Tidligpensjon for reindriftsutøvere skal bidra til å lette generasjonsovergangene i reindriften for de som har hatt hoveddelen av sine inntekter fra reindrift. Ordningen skal gjøre det mulig for aktive næringsutøvere å gå ut av næringen før de har rett til alderspensjon fra folketrygden, og skal videre stimulere til at reintallet og sysselsettingsstrukturen tilpasses næringens ressurs- og inntektsgrunnlag.

Statens forhandlingsutvalg viser til at satsene for en- og tobrukerpensjon ble betydelig økt i Reindriftsavtalen 2019/2020, og foreslår derfor en videreføring av gjeldende regelverk og satser.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det avsettes 2,5 mill. kroner til ordningen med tidligpensjon.

5.10.2 Avløsning ved svangerskap og fødsel

Ordningen om tilskudd til avløsning ved svangerskap og fødsel skal bidra til å styrke reindriftskvinnenes stilling, og den familiebaserte reindriften. Tilskudd for avløsning ved svangerskap og fødsel forvaltes av Landbruksdirektoratet.

Norske reindriftsamers landsforbund har i sitt krav foreslått at ordningen for avløsning ved svangerskap og fødsel utvides til også å omfatte adopsjon og flerfødsler. Statens forhandlingsutvalg støtter dette.

Vi foreslår at ordningen utvides til å omfatte tilskudd til avløsning på inntil 60 000 kroner per barn ved fødsel eller adopsjon av barn under 15 år. Det gis ikke støtte til avløser ved adopsjon av samboer/ektefelles barn. Dette er i samsvar med vilkår for å få utbetalt engangsstønad ved fødsel og adopsjon fra NAV, jf. lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 14-17.

Statens forhandlingsutvalg foreslår for øvrig en videreføring av gjeldende regelverk.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en avsetning på 1,0 mill. kroner til ordningen med avløsning ved svangerskap og fødsel.

5.10.3 Øvrige velferdsordninger

For reindriftsutøvere utgjør sykepengene fra NAV i utgangspunktet 80 pst. av sykepengegrunnlaget. For å sikre reindriftsutøvere sykepenger tilsvarende 100 pst. av sykepengegrunnlaget foreslår Statens forhandlingsutvalg at avsetningen over reindriftsavtalen settes til 0,5 mill. kroner. Slik som tidligere år overføres midlene sentralt til folketrygden.

Statens forhandlingsutvalg vil også påpeke at reindriftsutøvere har mulighet til å tegne individuell forsikring gjennom NAV som gir 100 pst. dekning av sykepengegrunnlaget også de første 1–16 dagene.

5.11 Organisasjonstilskudd

Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at det omfattende organisasjonsutviklingsarbeidet som Norske reindriftsamers landsforbund har gjennomført de siste årene har ført til en økning av medlemsmassen i tråd med prosjektets hovedformål.

Statens forhandlingsutvalg viser til vilkårene for organisasjonstilskudd som ble fastsatt i Reindriftsavtalen 2020/2021, og understreker at Norske reindriftsamers landsforbund må rapportere på antall medlemmer i tillegg til medlemspoeng.

Tilskuddet skal utbetales kvartalsvis på grunnlag av oversendt årsrapport og revisorgodkjent regnskap for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2021. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre offentlige institusjoner skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

Statens forhandlingsutvalg foreslår etter dette at organisasjonstilskuddet settes til 7,3 mill. kroner.

6 Fordeling av tilbudets ramme

Kapittel 1151 Til gjennomføring av reindrifftsavtalen (mill. kroner)

Post	Benevnelse	Reindrifftsavtalen 2020/2021	Forslag til avtalen 2021/2022	Endring
51	Reindrifftsens utviklingsfond	42,4	51,5	9,1
72	Organisasjonstilskudd	7,3	7,3	-
75	Direkte tilskudd	95,8	89,4	- 6,4
79	Velferdsordninger	4,0	4,0	-
	Sum	149,5	152,2	2,7

Post 51 Utviklings- og investeringstiltak (mill. kroner):

Formål	Avtalen 2020/2021	Forslag til avtalen 2021/2022	Endring
Konfliktforebyggende tiltak	1,5	1,5	-
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert vekst og utvikling	8,2	8,2	-
Fagbrevordningen	3,0	3,5	0,5
Markedstiltak	5,0	5,0	-
Pramming	4,5	5,2	0,7
Lærings- og omsorgsbaserte tjenester	3,5	3,5	-
Oppfølging og kontroll av optisk lengdemåling av rein	0,5	0,5	-
Kriseberedskapsfond	3,0	4,5	1,5
Møtegodtgjørelse beredskapsutvalg	0,25	0,25	-
Frakttilskudd	2,5	2,5	-
Tilskudd til rapportering av slaktet rein	0,3	0,3	-
HMS i reindrifften	2,0	2,0	-
Tilskudd til utgifter ved føring og flytting av rein som følge av manglende konvensjon om reinbeite mellom Norge og Sverige	3,2	4,1	0,9
Tiltak for å legge til rette for at norsk reindrift har tilgang til sine tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige	-	2,0	2,0
Reindrifftsens arealbrukskart	-	0,5	0,5
Utredninger	-	0,4	0,4
Til disposisjon for RUFs styre	4,95	7,55	2,6
Sum	42,4	51,5	9,1

Post 75 Kostnadssenkende og direkte tilskudd (mill. kroner)

Formål	Reindrifftsavtalen 2020/2021	Forslag til avtalen for 2021/2022	Endring
Distriktstilskudd	21,8	22,4	0,6
Produksjonspremie	40,4	38,3	-2,1
Kalveslakttilskudd	24,5	21,0	-3,5
Særskilt driftstilskudd til ungdom	2,2	2,2	-
Etableringstilskudd	3,9	3,5	-0,4
Ektefelle- og samboer- tilskudd	1,1	1,2	0,1
Særskilt driftstilskudd til kvinner med egen sidaandel	1,9	0,8	-1,1
Sum	95,8	89,4	- 6,4

Post 79 Velferdsordninger (mill. kroner)

Formål	Reindrifftsavtalen 2020/2021	Forslag til avtalen for 2021/2022	Endring
Tidligpensjon	2,50	2,50	-
Avløsning ved svangerskap/fødsel	1,00	1,00	-
Øvrige velferdsordninger (sykepenger)	0,50	0,50	-
Sum	4,00	4,00	-

7 Omtale av forhold utenfor reindrifftsavtaleforhandlingene

På samme måte som tidligere år legges det opp til at Norske reindrifftsamers landsforbund får møter med politisk ledelse i andre departement for å drøfte nærmere de krav som ligger utenfor avtaleforhandlingene. Landbruks- og matdepartementet vil bidra til at slike møter blir fastsatt og gjennomført.